

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Навчально-науковий інститут публічного управління та адміністрування

кафедра публічного управління та адміністрування

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування
_____ О.Н. Євтушенко
“ ____ ” _____ 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: ПРАКТИКА СТЯГНЕННЯ ЗАБОРГОВАНОСТІ ОРГАНАМИ
ДПС НА ПРИКЛАДІ ГУ ДПС У МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Керівник: Доктор філософії, PhD
Слободянюк Дмитро Сергійович

Рецензент: Доктор політичних наук, професо
Євтушенко Олександр Никифорович

Виконав: студент VI курсу групи 635МЗ
Школяр Олександр Олександрович

Спеціальності: 281 «Публічне управління та
адміністрування»

ОПП: «Державна служба»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИКО ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТЯГНЕННЯ ЗАБОРГОВАНOSTІ ОРГАНАМИ ДПС	8
1.1 Загальний механізм погашення податкового боргу платників податків	8
1.2 Особливості процедури стягнення заборгованості зі сплати єдиного внеску.....	17
1.3 Процедура перенесення сплати строків платежів (розстрочення/відстрочення).....	24
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПРОЦЕДУР СТЯГНЕННЯ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄТЬСЯ ГУ ДПС У МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	33
2.1 Організація діяльності підрозділу по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області	33
2.2 Аналіз результатів діяльності ГУ ДПС у Миколаївській області за 2023 рік.....	40
РОЗДІЛ 3 ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПОГАШЕННЯ ПОДАТКОВОГО БОРГУ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ СТЯГНЕННЯ В УКРАЇНІ	59
3.1 Особливості організації погашення податкового боргу в зарубіжних країнах	59
3.2 Розробка та впровадження нових стратегій і технологій при стягненні заборгованості органами ДПС	71
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
ДОДАТКИ	100

ВСТУП

Актуальність теми. Оподаткування, як в минулому так і на теперішній час є однією з головних сфер державного регулювання. Податкова система має ключову роль у розвитку будь-якої країни, так як вона являється фінансовим ресурсом, що в свою чергу потрібен для життєдіяльності країни. Податкова система є важливим елементом економіки України, так як, її ефективне функціонування впливає на обсяг інвестицій, які надходять в Україну, вона впливає на розвиток бізнесу та соціального забезпечення. З початку війни уряд постійно працює над пошуком оптимального балансу між бізнесом та державою. При цьому в умовах війни важко передбачити всі обставини, які мають вплив на економіку країни. Головним завданням виконавчої та законодавчої влади України в умовах війни є збільшення видатків на підтримку оборонного сектору і все що з ним пов'язане, а для цього потрібно досягти стабільності економіки, владі в свою чергу потрібно приймати швидкі та інколи непопулярні рішення для вирішення нагальних проблем.

Ефективна податкова система має вплив на економічний розвиток країни. Чим більш ефективніша податкова система тим більше вона здатна сприяти розвитку бізнесу та піклуватися про соціальне забезпечення своїх громадян. Ефективна податкова система в країні робить справедливий перерозподіл всіх фінансових ресурсів в економіці, забезпечує функціонування грошово-кредитної системи та інших процесів від яких залежить стабільний розвиток економіки.

Враховуючи це, заходи які спрямовуються на поліпшення податкової системи, сприяють забезпеченню стійкості економіки України у період дії воєнного стану.

Основні принципи грошово-кредитної політики на період дії воєнного стану та Податковий кодекс України стали важливими регуляторами що сприяють змінам у структурі податкової політики.

В умовах сьогодення, коли в Україні вже третій рік поспіль триває повномасштабна війна з російською федерацією та майже 20 відсотків території України знаходиться під контролем російської федерації платники податків знижують свою економічну активність, відчують брак коштів для сплати податків і відповідно багато підприємств та підприємців накопичують податкову заборгованість.

Важливою умовою формування цивілізованих ринкових відносин в Україні є побудова і функціонування ефективної податкової системи. Водночас існуючі дисбаланси вітчизняної податкової системи зумовлюють недосконалість податкового адміністрування, що значною мірою впливає на виникнення податкового боргу та тіньових відносин у фінансовій сфері.

Вирішення зазначених проблем актуалізує необхідність переорієнтації діяльності контролюючих органів у напрямках попередження порушень норм податкового законодавства і потребує комплексних науково-практичних досліджень специфіки формування податкового боргу та його економічної сутності, які дали б змогу поглибити теоретичні основи та прикладні розробки з питань підвищення ефективності управління податковою заборгованістю.

При цьому несплата суб'єктом господарювання податків та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування порушує інтереси Держави та її громадян, оскільки податки зараховуються до дохідної частини бюджету з якої виплачуються заробітна працівникам та службовцям бюджетної сфери (військові, лікарі, вчителі тощо), а єдиний соціальний внесок зараховується до Пенсійного фонду України та є складовою підвищення пенсій пенсіонерам та успішного виконання пенсійної реформи в Україні.

На сьогоднішній день розвиток системи податкової служби – це безперервний процес, при цьому пріоритетним напрямом розвитку органів Державної податкової служби в Україні є продовження реформи податкової служби та приведення її у відповідність до законодавства Європейського Союзу.

Вивчення організації роботи по відпрацюванню заборгованості ГУ ДПС у Миколаївській області і визначає актуальність цієї роботи. В Україні досить велика сума податкового боргу, погашення якого в свою чергу становить резерви для надходження коштів до бюджету та економічного розвитку країни.

Тому, на даний час постає значна потреба вдосконалення заходів контролю за станом нарахування та сплатою податків, платежів, зборів, а також застосовувати нові методи та стратегії відпрацювання заборгованості перед бюджетом.

Враховуючи існування в Україні значної суми податкового боргу перед бюджетами та державними цільовими фондами, удосконалення процесу погашення податкового боргу є одним із основних завдань Державної податкової служби та домінуючим напрямком реформування системи адміністрування податків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науково-теоретичним підґрунтям магістерської роботи стали наукові надбання з державного управління податковим боргом. Дослідження спираються на роботи О. Десятнюк [18], О. Дубовик [19], О. Курносів [46], А. Крисоватий [47], В. Мельник [54], Д. Серебрянський [73], М. Трубіна [81], В. Угріна [83], О. Юрьєва [85].

Мета дослідження проаналізувати практику стягнення заборгованості органами ДПС на прикладі ГУ ДПС у Миколаївській області.

Для досягнення мети даної магістерської роботи потрібно виконати наступні завдання, а саме:

- розкрити сутність теоретичних заходів механізму стягнення податкової заборгованості;
- проаналізувати особливості процедури стягнення заборгованості з сплати єдиного внеску;
- дослідити механізм розстрочення, відстрочення грошового зобов'язання та податкового боргу;
- визначити результати діяльності управління по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області;
- оцінити досвід зарубіжних країн у відпрацюванні податкового боргу;
- розробити нові стратегії та зміни, які на мою думку покращать процес по відпрацюванню заборгованості в Україні для подальшого впровадження.

Об'єктом дослідження є сучасний стан організації роботи щодо стягнення податкової заборгованості зарубіжними країнами та зокрема управлінням по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області.

Предметом дослідження є теоретично правові та практичні засади механізмів стягнення заборгованості податкового боргу та заборгованості ЄСВ в межах повноважень визначених чиним законодавством.

Методи дослідження Під час даного дослідження були використані наступні методи: аналіз порівняння методів стягнення по Податковому кодексу України та Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»; системний – аналіз результатів роботи управління по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області; узагальнення при написанні висновків та пропозицій; індукції та дедукції – під час оформлення діаграм, малюнків, графіків та таблиць; порівняння під час вивчення світового досвіду; прогностичний – при розробці нових стратегій у відпрацюванні заборгованості; аналізу і синтезу – при дослідженні теоретичних аспектів організації погашення податкової заборгованості; порівняння – під час вивчення світового досвіду особливостей організації податкової служби; історичний – при дослідженні етапів реформування податкових органів.

Теоретично-правовою та методологічною основою даного дослідження стали законодавчі і нормативно-правові документи України, фахові праці спеціалістів, видання науковців, монографії, дисертації, матеріали науково-практичних конференцій тощо.

Наукова новизна. Окремі положення роботи потрібно застосовувати під час практичного відпрацювання заборгованості підрозділом по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області, а саме виокремлювати більш пріоритетні боржники, які мають ознаки економічної активності та потребують першочергового відпрацювання.

Практичне значення магістерської роботи. Ця магістерська робота має практичне значення та може в подальшому бути використана для покращення роботи щодо стягнення заборгованості територіальними органами ДПС та, зокрема, ГУ ДПС у Миколаївській області. Висновки та практичні шляхи застосування нових методів для покращення відпрацювання заборгованості, та впровадження нових стратегій можуть бути використані для внесення змін до чинного законодавства.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, які містять сім підрозділів, висновків та списку використаних джерел, який налічує 92 джерела. Загальний обсяг роботи складає 103 сторінки, із них 88 сторінок основного тексту, дана робота містить 5 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТЯГНЕННЯ ЗАБОРГОВАНOSTІ ОРГАНАМИ ДПС

1.1. Загальний механізм погашення податкового боргу платників податків

Домінуючим показником ефективності реалізації податкової політики держави та функціонування податкової системи є рівень добровільної сплати податків і зборів. Разом з тим, частка податкових надходжень, сплачених добровільно, у визначені діючим законодавством терміни є одним із найважливіших показників ефективності адміністрування податків органами Державної податкової служби України.

Пошук шляхів зростання рівня добровільної сплати є актуальним питанням.

Статтею 67 Конституції України визначено, що кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори у порядку і розмірах, встановлених законом [42].

При цьому, невиконання платниками податків своїх обов'язків щодо своєчасної та повної сплати податків та зборів, матиме відповідні наслідки, визначені діючим законодавством України.

Несплата платником податків суми узгодженого грошового зобов'язання, у встановлений Податковим кодексом України (далі ПКУ) строк, призводить до виникнення податкового боргу.

Відповідно до пп.14.1.175. п.14.1 ст.14 ПКУ податковий борг - сума узгодженого грошового зобов'язання, не сплаченого платником податків у встановлений цим Кодексом строк, та непогашеної пені, нарахованої у порядку, визначеному цим [62].

В основі визначення податкового боргу закладено такі постулати:

а) зміст податкового боргу базується на суспільно-фінансових відносинах з приводу залучення в бюджет держави грошових коштів та сплати податкових зобов'язань платниками податків;

б) боржником щодо податкового боргу виступає суспільство в особі платників податків;

в) формою податкового зобов'язання є несплата обов'язкових платежів, які встановлені державою.

Як соціально-економічне явище, податкова заборгованість платників податків розглядається у тісному взаємозв'язку із економічною ситуацією в державі. Виникнення податкового боргу залежить від багатьох чинників як внутрішнього, так і зовнішнього походження, зокрема, заборгованість не може існувати окремо від процесів, пов'язаних з дотриманням законодавства, що регулює бюджетні відносини. В онові планових завдань, що ставляться перед органами ДПС щодо забезпечення своєчасного і в повному обсязі надходження податкових платежів до дохідної частини бюджетів усіх рівнів, закладено показники, передбачені відповідними законами про Державний бюджет України. [18 с.12].

Процедуру погашення податкового боргу можна розділити на 2 заходи:

Перший - це застережні до них відноситься:

- надсилання платнику податків податкової вимоги з детальним розрахунком суми боргу та назвою податку по якому виник борг;

- рішення про опис майна;

- телефоний аудит та співбесіди з боржником з метою інформування його про наявність податкового боргу та наслідки, які будуть у разі його несплати;

- опис майна в податкову заставу;

- розстрочення сплати грошових зобов'язань та податкового боргу.

Другий - це заходи примусового стягнення, до яких в свою чергу відноситься:

- направлення платіжних інструкцій на рахунки боржника до банківських установ;
- вилучення готівки;
- реалізація майна боржника;
- арешт рахунків боржника у якого відсутнє майно;
- порушення справи про банкрутство;
- заборона на виїзд за кордон керівнику боржника або фізичній особі підприємцю і тд.

В свою чергу стягнення податкового боргу можна розділити на стягнення з юридичних осіб та стягнення з фізичних осіб.

Розглянемо алгоритм стягнення боргу з юридичних осіб, який в свою чергу також можна розділити на 2 різновиди:

- борг який виник в результаті самостійно визначених платником податків нарахувань в податковій декларації, та самостійно задекларованих;
- борг який виник в результаті проведення органом ДПС контрольно-перевірочної роботи стосовно платника.

Алгоритм дій щодо погашення податкового боргу юридичних осіб наведений в (Додаток А).

Аналізуючи дану таблицю можна зробити наступні висновки:

Самостійно задекларовані зобов'язання стягуються у відповідності з пунктом 95.5 статті 95 Податкового кодексу України якщо податковий борг виник у результаті несплати грошових зобов'язань та/або пені, визначених платником податків у податкових деклараціях або уточнюючих розрахунках, стягнення коштів за рахунок готівки, що належить такому платнику податків, та/або коштів з рахунків такого платника у банках здійснюється за рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу без звернення до суду, за умови якщо такий податковий борг не сплачується протягом 90 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку його сплати, та відсутності/наявності у меншій сумі непогашеного зобов'язання держави щодо повернення такому платнику податків помилково

та/або надміру сплачених ним грошових зобов'язань, та/або бюджетного відшкодування податку на додану вартість [62].

Борг, який виник в результаті контрольно-перевірочної роботи стягується відповідно до пункту 95.2 статті 95 Податкового кодексу України стягнення коштів та продаж майна платника податків провадяться не раніше ніж через 30 календарних днів з дня надіслання (вручення) такому платнику податкової вимоги.

Відповідно до пункту 95.3 статті 95 Податкового кодексу України стягнення коштів в рахунок погашення податкового боргу, що виник в результаті несплати донарахованих контрольно-перевірочною роботою сум грошових зобов'язань, здійснюється на підставі рішення суду [62].

Враховуючи вищезазначене, робимо висновок, що для стягнення боргу (шляхом направлення платіжних інструкцій до банківських установ), який виник за результатами контрольно-перевірочної роботи потрібно рішення суду, яке набрало законної сили, а при цьому борг який виник за самостійно задекларованими грошовими зобов'язаннями потрібно прийняти рішення керівника, що в свою чергу прискорює процедуру стягнення та потребує менших витрат людського ресурсу.

Розглянемо більш детально основні тези глави 9 ПКУ.

У главі 9 ПКУ визначено основні принципи, процедури та джерела погашення податкового боргу платників податків. Серед основних його принципів, такі:

- першочерговість,
- пропорційність розподілу,
- збереження цілісного майнового комплексу,
- включене до ЦМК державних підприємств.

Принцип першочерговості в погашенні податкового боргу викладено у п. 87.9 ст. 89 ПКУ. У ньому йдеться: «У разі наявності у платника податків податкового боргу контролюючі органи зобов'язані зарахувати кошти, що сплачує такий платник податків, у рахунок погашення податкового боргу

згідно з черговістю його виникнення незалежно від напряму сплати, визначеного платником податків». У межах реалізації принципу збереження цілісного майнового комплексу майно, що належить до цілісних майнових комплексів державних підприємств, не підлягає внесенню до складу податкової застави та реалізації для погашення податкового боргу платника податків [62].

Конституційний обов'язок платників податків сплачувати належні суми податків і зборів у строки та в розмірах, установлених чинним законодавством, повністю кореспондуються з положеннями ПКУ, які містять аналогічні обов'язки, а також встановлюють обов'язки платника податків обчислити, задекларувати та/або сплатити суму податку та збору в порядку і строки, визначені кодексом. Податковий обов'язок виникає у платника за кожним податком та збором, і виконання податкового обов'язку може здійснювати платник самостійно або за допомогою свого представника чи податкового агента. Виконанням податкового обов'язку визнається сплата в повному обсязі платником відповідних сум податкових зобов'язань у встановлений податковим законодавством строк. Сплату податку та збору здійснює платник податку безпосередньо, а у випадках, передбачених податковим законодавством, — податковий агент або представник платника (ст. 38 ПКУ)

Джерела самостійної сплати грошових зобов'язань або погашення податкового боргу платника податків — будь-які власні кошти, зокрема отримані від продажу товарів (робіт, послуг), майна, випуску цінних паперів, корпоративних прав, отримані як позика (кредит) та з інших джерел з урахуванням особливостей, визначених цією статтею, а також суми надміру сплачених платежів до відповідних бюджетів (п. 87.1 ст. 87 ПКУ)

Джерела погашення податкового боргу платника податків — будь-яке майно такого платника податків з урахуванням обмежень, визначених цим кодексом, а також іншими законодавчими актами (п. 87.2 ст. 87 ПКУ).

Перелік майна і коштів, які не можна використати як джерела погашення податкового боргу платника податків, визначено у п. 87.3 ст. 87 ПКУ. Згідно з ним, не можна використати як джерела погашення податкового боргу платника податків, зокрема:

- майно платника податків, надане ним у заставу іншим особам (на час чинності такої застави), якщо така застава зареєстрована згідно із законом у відповідних державних реєстрах до моменту виникнення права податкової застави;

- майно, яке належить на правах власності іншим особам та перебуває у володінні або користуванні платника податків, у тому числі (але не виключно) майно, передане платникові податків у лізинг (оренду), схов (відповідальне зберігання), ломбардний схов, на комісію (консигнацію);

- давальницька сировина, надана підприємству для переробки, крім її частини, що надається платникові податків як оплата за такі послуги, а також майно інших осіб, прийняте платником податків у заставу чи заклад, довірче та будь-які інші види агентського управління;

- майнові права інших осіб, надані платникові податків у користування або володіння, а також немайнові права, зокрема права інтелектуальної (промислової) власності, передані в користування такому платнику податків без права їх відчуження;

- кошти кредитів або позик, наданих платникові податків кредитно-фінансовою установою, що обліковуються на позичкових рахунках, відкритих такому платникові податків, суми акредитивів, що виставлені на ім'я платника податків, але не відкриті, суми авансових платежів та попередньої оплати за контрактами підприємств суднобудівної промисловості, отримані від замовників морських та річкових суден та інших плавучих засобів;

- майно, внесене до складу цілісних майнових комплексів державних підприємств, які не підлягають приватизації, у тому числі казенних підприємств. Порядок зарахування майна до такого, що входить до складу

цілісного майнового комплексу державного підприємства, встановлює Фонд державного майна України (наказ Фонду державного майна України від 29.12.2010 року №1954, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 24.01.2011 року за №109/18847, затверджено Положення про порядок віднесення майна до такого, що включається до складу цілісного майнового комплексу державного підприємства, яким передбачено складання підприємством та затвердження органом, уповноваженим управляти державним майном, переліку майна, що входить до складу цілісного майнового комплексу державного підприємства, яке не підлягає приватизації, та майна, яке може бути джерелом погашення податкового боргу):

- майно, вільний обіг якого заборонено згідно із законодавством України;

- майно яке не може бути предметом застави відповідно до Закону України «Про заставу»;

- кошти інших осіб, надані платникові податків у вклад (депозит) або довірче управління, а також власні кошти юридичної особи, що використовують для виплат заборгованості з основної заробітної плати за фактично відпрацьований час фізичним особам, які перебувають у трудових відносинах з такою юридичною особою [62].

Податковим законодавством визначено, що кошти на рахунку платника в системі електронного адміністрування податку на додану вартість не можуть бути джерелом погашення податкового боргу, крім погашення податкового боргу з податку на додану вартість.

Дебіторська заборгованість — одне з джерел погашення податкового боргу.

Відповідно до п. 87.5 ст. 87 ПКУ, якщо здійснення заходів щодо погашення податкового боргу платника податків шляхом стягнення коштів, які перебувають у його власності, не мало наслідком повне погашення суми податкового боргу або в разі недостатності у платника коштів для погашення податкового боргу, контролюючий орган визначає дебіторську

заборгованість платника податків, строк погашення якої настав, джерелом погашення податкового боргу такого платника податків.

Контролюючий орган звертається до суду щодо стягнення з дебіторів платника податку, що має податковий борг, сум дебіторської заборгованості, строк погашення якої настав та право вимоги якої переведено на контролюючі органи, у рахунок погашення податкового боргу такого платника податків.

Відповідно до статті 91 ПКУ у разі виникнення у платника податків податкового боргу здійснення заходів з погашення податкового боргу потребує призначення податкового керуючого.

Правила призначення та звільнення податкового керуючого регламентуються положеннями Порядку призначення та звільнення податкового керуючого з визначенням його функцій та повноважень, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 25.07.2017 № 529.

Податковий керуючий здійснює такі заходи з погашення податкового боргу платника податків:

- Заводить справу на кожного боржника;
- Надсилає платнику податків податкову вимогу разом з детальним розрахунком до неї;
- Здійснює опис майна боржника у податкову заставу. Опис майна здійснюється за рішенням керівника;
- Реєструє податкову заставу у відповідному державному реєстрі;
- Здійснює перевірку стану збереження майна, що перебуває в податковій заставі (перевірка)
- Складає акти (щодо заміни предмета податкової застави), акт про відсутність майна, акт відмови платника податків від опису майна, акт про перешкоджання виконанню повноважень податковим керуючим;

– У разі відсутності майна у боржника готує документи для звернення до суду щодо накладення арешту на кошти та інші цінності, що знаходяться в банку пп20.1.33 пункту 20.1 ст. 20 ПКУ

– На тридцять перший календарний день з моменту надіслання (вручення) боржнику податкової вимоги, готує документи для звернення до суду з позовом про стягнення боргу з платника який має податковий борг

– Після отримання рішення суду (що набрало законної сили) податковий керуючий з метою його виконання:

1. Направляє платіжні інструкції на примусове списання (стягнення) для списання коштів з рахунків банків що обслуговують такого боржника.

2. Вилучає готівку, що належить боржнику при наявності каси на підприємстві.

– При недостатності списаних коштів готуються матеріали для звернення до суду на отримання дозволу на погашення усієї суми податкового боргу за рахунок майна боржника, що перебуває у податковій заставі

– Якщо борг виник у результаті несплати самостійно задекларованих податкових зобов'язань і не сплачується протягом 90 календарних днів, готує рішення керівника про стягнення коштів з рахунків боржника.

– Отримане рішення суду з платника податків фізичної особи направляється до Державної виконавчої служби.

Якщо всі вищенаведені заходи стягнення не принесли результату готуються матеріали для ініціювання справи про банкрутство [68].

Тобто можна зробити наступний висновок що органом стягнення податкового боргу юридичних осіб являється я податкова служба.

Що стосується стягнення боргу з фізичних осіб, органом стягнення являється Державна виконавча служба на основі рішення суду, яке набрало законної сили та виданого виконавчого документа (Додаток Б).

Слід зазначити що при вжитті всіх заходів стягнення але не досягнення результату органи податкової служби списують безнадійний податковий борг. Списання податкового боргу відбувається щоквартально у відповідності до наказу Про затвердження Порядку списання безнадійного податкового боргу платників податків затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 28.07.2022 № 220 та статті 101 ПКУ.

Термін позовної давності згідно ПКУ 3 роки.

Враховуючи це існує два варіанти списання податкового боргу:

- пропущений термін позовної давності який становить 3 роки, тобто протягом цього періоду органи ДПС не отримали рішення суду на стягнення податкового боргу.

- всі заходи стягнення податкового боргу вжитті, але борг залишився не сплачений у зв'язку з відсутністю активів для погашення даного боргу.

Підсумовуючи вищезазначене можна зазначити що процедури стягнення боргу буває судова та досудова. При цьому слід зазначити що сумлінний платник який попадає в категорію боржник вирішує свої проблеми з погашенням боргу в досудової процедури. Більш злісні неплатники в судовому порядку і то якщо вони мають активи для погашення боргу так як на практиці у більшості боржників відсутні реальні активи які можна використати для погашення боргу.

1.2. Особливості процедури стягнення заборгованості зі сплати єдиного внеску

Основні засади забезпечення умов та порядку нарахування, сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування процедура погашення сум єдиного внеску та повноваження органу, визначені в законі України від 08.07.2010 року № 2464 –VI «Про збір та

облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі ЗУ 2464), та наказ Міністерства фінансів України від 20.04.2015 № 449 Про затвердження Інструкції про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі Інструкція 449)

Порядок стягнення заборгованості з платників єдиного внеску

У разі виявлення платником своєчасно не нарахованих сум єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ), такі платники зобов'язані самостійно обчислити ці внески, відобразити їх у звітності, що подається платником до податкових органів, та сплатити їх. До такого платника застосовуються штрафні санкції в порядку і розмірах, визначених Інструкцією 449.

У разі виявлення податковим органом своєчасно не нарахованих та/або не сплачених платником сум єдиного внеску, такий податковий орган обчислює суми єдиного внеску, що зазначаються у вимозі про сплату боргу (недоїмки), та застосовує до такого платника штрафні санкції в порядку і розмірах визначених Інструкцією 449. Сума єдиного внеску, своєчасно не нарахована та/або не сплачена в строки, встановлені ЗУ 2464, обчислена податковими органами у випадках, передбачених Законом, є недоїмкою. Суми недоїмки стягуються з нарахуванням пені та застосуванням штрафів.

Податкові органи надсилають (вручають) платникам вимогу про сплату боргу (недоїмки), якщо:

- дані документальних перевірок свідчать про донарахування сум єдиного внеску податковими органами;
- платник має на кінець календарного місяця недоїмку зі сплати єдиного внеску;
- платник має на кінець календарного місяця борги зі сплати фінансових санкцій.

У випадку, передбаченому законодавством, вимога про сплату боргу (недоїмки) приймається відповідним податковим органом протягом 15

робочих днів з дня, що настає за днем вручення платнику акта перевірки, а за наявності заперечень платника єдиного внеску до акта перевірки приймається з урахуванням висновку про результати розгляду заперечень до акта перевірки (пункт 3 розділу VI Інструкції 449) [29].

Схематично стягнення боргу з ЄСВ показано в (Додаток В).

1. Формування вимоги

Вимога про сплату боргу (недоїмки) формується на підставі актів документальних перевірок, звітів платника про нарахування єдиного внеску та облікових даних з інформаційно-телекомунікаційної системи Державної податкової служби України (далі - ІТС) за формами згідно з Інструкцією 449.

Вимога про сплату боргу (недоїмки) крім загальних реквізитів має містити відомості про розмір боргу, в тому числі суми недоїмки, штрафів та пені, обов'язок погасити борг та можливі наслідки його непогашення в установленій строк. Вимога про сплату боргу (недоїмки) є виконавчим документом.

Сформована в ІТС вимога про сплату боргу (недоїмки) надсилається податковим органом платнику єдиного внеску в паперовій та/або електронній формі.

Вимога про сплату боргу (недоїмки) у паперовій формі вважається належним чином надісланою (врученою), якщо вона надіслана на адресу (місцезнаходження юридичної особи, місце проживання або останнього відомого місця перебування фізичної особи) платника єдиного внеску рекомендованим листом з повідомленням про вручення або особисто вручена платнику єдиного внеску або його законному чи уповноваженому представникові.

Вимога про сплату боргу (недоїмки), що надсилається в електронній формі у день її формування в ІТС, підписується керівником (його заступником або уповноваженою особою) податкового органу шляхом накладання кваліфікованого електронного підпису та кваліфікованої

електронної печатки, після чого надсилається в електронний кабінет засобами ІТС з одночасним надісланням платнику єдиного внеску на його електронну адресу (адреси) інформації про вид документа, дату та час його надіслання до електронного кабінету.

У разі неотримання податковим органом квитанції про доставку вимоги про сплату боргу (недоїмки) в електронний кабінет протягом двох робочих днів з дня її надіслання така вимога у паперовій формі на третій робочий день з дня відправлення з електронного кабінету надсилається платнику єдиного внеску у паперовій формі (пункт 4 розділу VI Інструкції 449) [29].

2. Строк вимоги

Датою вручення платнику єдиного внеску вимоги про сплату боргу (недоїмки) в електронній формі є дата, зазначена у квитанції про доставку у текстовому форматі, що відправляється з електронного кабінету автоматично та свідчить про дату та час доставки вимоги платнику єдиного внеску. У разі якщо доставка документа відбулася після 18 години, датою вручення вимоги про сплату боргу (недоїмки) платнику єдиного внеску вважається наступний робочий день. Якщо доставка відбулася у вихідний чи святковий день, датою вручення вимоги про сплату боргу (недоїмки) платнику єдиного внеску вважається перший робочий день, що настає за вихідним або святковим днем.

У разі якщо неможливо надіслати (вручити) платнику єдиного внеску вимогу про сплату боргу (недоїмки) поштою у зв'язку з відсутністю його за місцезнаходженням (місцем проживання) (відсутністю службових (посадових) осіб платника єдиного внеску за його місцезнаходженням), відмовою платника єдиного внеску або службових (посадових) осіб платника прийняти вимогу, поверненням поштового відправлення у зв'язку із закінченням встановленого строку зберігання або з інших причин, що не дали змоги виконати обов'язки щодо пересилання поштового відправлення, вимога вважається надісланою (врученою) платнику єдиного внеску у день,

зазначений поштовою службою у повідомленні про вручення із зазначенням причин невручення.

Обов'язки платника протягом 10 календарних днів із дня одержання вимоги про сплату боргу (недоїмки) платник зобов'язаний сплатити зазначені у вимозі суми недоїмки, штрафів та пені.

У разі незгоди з розрахунком податкового органу суми боргу (недоїмки) платник єдиного внеску протягом 10 календарних днів, що настають за днем отримання вимоги, узгоджує її з податковим органом шляхом оскарження вимоги про сплату боргу (недоїмки) в адміністративному або судовому порядку.

Вимога про сплату боргу (недоїмки) не підлягає адміністративному оскарженню в частині сум недоїмки, які виникли на підставі поданих звітів щодо сум нарахованого єдиного внеску. У разі якщо згоди з податковим органом не досягнуто, платник єдиного внеску зобов'язаний сплатити суми недоїмки та штрафів разом з нарахованою пенею протягом 10 календарних днів з дня надходження рішення відповідного податкового органу або оскаржити вимогу до податкового органу вищого рівня чи в судовому порядку.

Про оскарження вимоги про сплату боргу (недоїмки) до податкового органу вищого рівня або суду платник зобов'язаний одночасно письмово повідомити податковий орган, який направив вимогу.

У разі якщо платник єдиного внеску протягом 10 календарних днів з дня надходження (отримання) вимоги про сплату боргу (недоїмки) не сплатив зазначені у вимозі суми недоїмки та штрафів з нарахованою пенею, не узгодив вимогу з податковим органом шляхом оскарження в адміністративному чи судовому порядку або не сплатив узгоджену суму боргу (недоїмки) (з дня отримання відповідного рішення податкового органу або суду), після спливу останнього дня відповідного строку така вимога вважається узгодженою (набирає чинності) (пункт 5 розділу VI Інструкції 449) [29].

Обов'язки податкової

Податковий орган протягом 10 робочих днів з дня узгодження вимоги (набрання нею чинності):

- пред'являє її до виконання органу державної виконавчої служби в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження";
- надсилає її в порядку, встановленому Законом, до органу Казначейства - відповідно до частини другої статті 6 Закону України "Про виконавче провадження", якщо платник єдиного внеску є бюджетною установою, державним органом, одержувачем бюджетних коштів, а також підприємством, установою або організацією, рахунки якої відкриті в органах Казначейства.

Якщо платник частково сплатив суми недоїмки та/або фінансових санкцій, та/або пені, зазначені у вимозі, до завершення строку остаточного узгодження, до органів державної виконавчої служби/органів Казначейства вимоги, які набрали чинності, пред'являються з урахуванням погашених сум боргу на дату пред'явлення. До сум боргу (недоїмки) платника, що подаються до органів державної виконавчої служби або до органів Казначейства, на вимогу про сплату боргу (недоїмки) за даними ІТС включаються також суми узгоджених з платником, але не сплачених у встановлений термін штрафів та пені.

У зазначених випадках податковий орган також має право звернутися до суду з позовом про стягнення недоїмки, штрафів та пені. У разі звернення податкового органу з позовом про стягнення недоїмки, штрафів та пені до суду передбачені законом заходи досудового врегулювання спорів не застосовуються.

Скасування вимоги про стягнення боргу

Вимога про сплату боргу (недоїмки) вважається відкликаною, якщо:

- сума боргу (недоїмки), зазначена у вимозі, погашається платником, органами державної виконавчої служби або органами

Казначейства - у день, протягом якого відбулося таке погашення суми боргу (недоїмки) в повному обсязі;

- податковий орган скасовує або змінює раніше зазначену суму боргу (недоїмки) внаслідок її узгодження або оскарження - з дня прийняття податковим органом рішення про скасування або зміну раніше зазначеної суми боргу (недоїмки);

- вимога податкового органу про сплату боргу (недоїмки) скасовується судом - у день набрання судовим рішенням законної сили;

- борг (недоїмка) списується у випадках, передбачених статтею 25 Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" або іншими положеннями Закону,- у день прийняття податковим органом рішення про списання боргу (недоїмки);

- є рішення суду на стягнення відповідних сум боргу (недоїмки), що зазначені у вимозі,- у день надходження виконавчих документів до органів державної виконавчої служби або до органів Казначейства (пункт 6 розділу VI Інструкції 449).

Підстави для списання боргу:

- повна ліквідація юридичної особи - платника єдиного внеску, коли борги (недоїмка) зі сплати єдиного внеску залишилися непогашеними у зв'язку з недостатністю майна такого платника або майна засновників чи учасників, якщо вони несуть повну чи додаткову відповідальність за зобов'язаннями платника;

- смерть фізичної особи, оголошення померлою, визнання її у судовому порядку безвісно відсутньою або недієздатною за умови відсутності осіб, які відповідно до Закону несуть зобов'язання зі сплати єдиного внеску, та засвідчення цього факту відділом державної реєстрації актів цивільного стану чи постановленням судового рішення.

Списанню підлягають суми нарахованого єдиного внеску, недоїмки зі сплати єдиного внеску, штрафів та пені, що обліковуються за даними ІТС (пункт 9 розділу VI Інструкції 449).

- До документів, що підтверджують наявність підстав для проведення списання, належать:

- у разі повної ліквідації юридичної особи - повідомлення державного реєстратора про внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань запису про припинення юридичної особи;

- у разі смерті фізичної особи, оголошення померлою, визнання її в судовому порядку безвісно відсутньою або недієздатною - копія свідоцтва про смерть фізичної особи, чи повідомлення державного реєстратора щодо державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця у разі її смерті, оголошення померлою, визнання безвісно відсутньою, чи копія рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою, недієздатною або оголошення померлою.

Якщо фізична особа, яка в судовому порядку визнана безвісно відсутньою або оголошена померлою, з'являється, або якщо фізичну особу, яку в судовому порядку було визнано недієздатною, в судовому порядку визнають дієздатною, списаний борг (недоїмка) зі сплати єдиного внеску таких осіб підлягає відновленню та стягненню в загальному порядку, починаючи з дня відновлення такого боргу (недоїмки), про що керівник податкового органу або його заступник, або уповноважена особа виносить рішення [29].

1.3. Особливоті перенесення термінів сплати грошових зобов'язань або податкового боргу

Право платника податків на отримання розстрочення або відстрочення грошових зобов'язань (податкового боргу) передбачено підпунктом 17.1.5 пункту 17.1 статті 17 ПКУ.

Згідно статті 100 ПКУ Розстроченням, відстроченням грошових зобов'язань або податкового боргу є перенесення строків сплати платником податків його грошових зобов'язань або податкового боргу під проценти, розмір яких дорівнює розміру 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України, діючої на день прийняття контролюючим органом рішення про розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу [62].

Прийняття рішення про розстрочення (відстрочення) приймаються контролюючими органами в межах повноважень:

- Головні управління в областях на суму не більше 3 млн.грн.;
- Державна податкова служба України без обмежень суми [64].

Органи ДПС у відповідності до вимог статті 100 ПКУ надають розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань (податкового боргу) стосовно тих платежів (податків, зборів), по яких здійснюють адміністрування та контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування, а також стягнення яких відноситься до повноважень податкових органів.

Надання розстрочення та зміни строку сплати грошового зобов'язання чи боргу є взаємовигідним рішенням, як для платників податків, так і податкових органів. Суб'єкти господарювання отримують можливість врегулювати свої фінансові зобов'язання та не потрапити в категорію боржників до яких будуть застосовані заходи примусового стягнення боргу, при цьому в податкової служби не збільшується податковий борг. Також розстрочення дає змогу суб'єкту господарювання зберегти фінансову стабільність, уникнути додаткових санкцій у вигляді нарахованих штрафних санкцій (але за умови, що це розстрочення грошового зобов'язання).

Особливо актуальним питання зміни строку сплати податку для суб'єкта господарювання постає в разі несвоечасного розрахунку за поставлені товари, роботи, послуги. У випадку, коли дебіторська

заборгованість буде погашена найближчим часом, кошти, що надійдуть будуть направлені на сплату грошового зобов'язання.

Розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу) можуть одержати платники податків – фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування згідно з ПКУ або іншими законами, і на яких покладено обов'язок із сплати податків та зборів згідно з ПКУ.

На виконання пунктів 100.4 та 100.5 статті 100 ПКУ затверджено постанову Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2010 року №1235 „Про затвердження переліку обставин, що свідчать про наявність загрози виникнення або накопичення податкового боргу, і доказів існування таких обставин” (далі – Перелік обставин).

Підставою для розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу) платника податків є надання ним достатніх доказів існування обставин, що свідчать про наявність загрози виникнення або накопичення податкового боргу такого платника податків згідно з Переліком обставин, а також економічного обґрунтування, яке свідчить про можливість погашення грошових зобов'язань та/або збільшення податкових надходжень до відповідного бюджету внаслідок застосування режиму розстрочення, протягом якого відбудуться зміни політики управління виробництвом чи збутом такого платника податків».

З метою визначення наявності зазначених в Переліку обставин, органи ДПС здійснюють аналіз наданого заявником пакету документів його фінансово-господарської діяльності.

Перелік документів, необхідних при зверненні із заявою про розстрочення, юридичною особою:

1. заява платника податків;

2. завірена копія декларації (розрахунку) або повідомлення-рішення платежів, які стали підставами для нарахування грошових зобов'язань;
3. перелік обставин, що свідчить про наявність загрози виникнення, накопичення або непогашення податкового боргу, і доказів існування таких обставин;
4. розширений аналіз фінансового стану платника податків;
5. розрахунок коефіцієнтів згідно методичних рекомендацій;
6. графік погашення суми нарахування;
7. прогностичні доходи платника, що гарантують виконання графіка погашення;
8. завірені копії статистичної звітності за останній звітний період (форма №1, №2, №3-річна);

довідка з банку про стан коштів на розрахункових рахунках станом на день нарахування грошового зобов'язання [69].

Інформація подається станом на перше число місяця, в якому платник звертається із заявою про розстрочення, або безпосередньо на дату звернення. У випадку, якщо місяць звернення є проміжним між строками подання офіційної квартальної фінансової звітності, то можна надати копії відповідної звітності за попередній звітний квартал, а також показники, розраховані платником станом на перше число місяця направлення заяви.

При зверненні платника податків щодо відстрочення грошових зобов'язань (податкового боргу) підставами є «виключно обставини непереборної сили, дія яких може бути викликана винятковими погодними умовами і стихійним лихом (ураган, буря, повінь, нагромадження снігу, ожеледь, землетрус, пожежа, просідання і зсув ґрунту, замерзання моря, закриття морських проток, які трапляються на звичайному морському шляху між портами відвантаження і вивантаження, інше стихійне лихо тощо) або непередбаченими ситуаціями, що відбуваються незалежно від волі і бажання заявника (війна, блокада, страйк, аварія)».

Механізм розстрочення (відстрочення) визначений Порядком розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань та податкового боргу платників податків, затвердженим наказом Міндоходів від 10.10.2013 №574 (далі – Порядок).

Для оформлення розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу) суб'єкт господарювання необхідно подати письмову заяву до органу ДПС за місцем свого обліку або за місцем обліку такого грошового зобов'язання (податкового боргу) та надати необхідний пакет документів з відповідним економічним обґрунтуванням для звернення.

Орган ДПС, керуючись чинними законодавчо-нормативними актами, повинен прийняти рішення про розстрочення грошових зобов'язань (податкового боргу) або надати платнику податків відмову у письмовій формі протягом 30 календарних днів [64].

Слід зазначити, якщо сума грошового зобов'язання чи податкового боргу, заявлена до розстрочення, відстрочення, становить 1 мільйон гривень і більше, розстрочення, відстрочення надається лише за умови:

- передачі у податкову заставу майна платника податків, балансова вартість якого дорівнює або перевищує заявлену до розстрочення, відстрочення суму грошового зобов'язання, - у разі розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань;
- перебування у податковій заставі майна платника податків, балансова вартість якого дорівнює або перевищує заявлену до розстрочення, відстрочення суму податкового боргу, - у разі розстрочення, відстрочення податкового боргу.

Розстрочені суми погашаються рівними частками, починаючи з наступного місяця, у якому заключено договір про надання такого розстрочення.

Відстрочені суми погашаються також рівними частками, але можливо починати з будь-якого місяця, однак, не пізніше закінчення 12 календарних

місяців з дня виникнення відстроченого зобов'язання чи суми, або ж одноразово в повному обсязі.

«Рішення про розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу) у межах одного бюджетного року приймається у такому порядку:

- щодо загальнодержавних податків та зборів – керівником органу ДПС (його заступником);

- щодо місцевих податків і зборів – керівником органу ДПС (його заступником) та затверджується фінансовим органом місцевого органу виконавчої влади, до бюджету якого зараховуються такі місцеві податки чи збори».

Якщо платник податків звертається щодо розстрочення (відстрочення) загальнодержавних податків та зборів на строк, що виходить за межі бюджетного року, то таке рішення приймається керівником (заступником керівника) ДПС України та повідомляє про це Міністерство фінансів України.

Відповідно, після прийняття (отримання) рішення за місцем обліку платника податків (або за місцем обліку такого грошового зобов'язання (податкового боргу)) орган ДПС укладає з ним договір про розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу) не пізніше наступного робочого дня. Строк дії договору починається з дати його підписання. Всі необхідні дані обов'язково вносяться до інформаційної системи „Податковий блок”.

Орган ДПС прийнявши рішення про розстрочення (відстрочення) податкового зобов'язання чи боргу, в свою чергу, запобігає росту податкового боргу, та дозволяє в майбутньому забезпечити додаткові надходження до бюджету. Збереження фінансової стійкості, недопущення банкрутства СГ має бути одним з пріоритетів в роботі податкових органів, адже діючі платники податків виконують головну роль у формуванні

заможної та стабільної країни, забезпечують зайнятість населення та наповнення державного та місцевих бюджетів.

Відповідно до Договору розстрочення (відстрочення) платник податків в обов'язковому порядку зобов'язаний забезпечити своєчасне надходження коштів в рахунок розстрочених (відстрочених) суми грошового зобов'язання (податкового боргу).

Крім того, Договір про розстрочення (відстрочення) може бути достроково розірваний «з ініціативи контролюючого органу в разі, якщо:

- з'ясовано, що інформація, подана платником податків при укладенні зазначених договорів, виявилася недостовірною, перекрученою або неповною;

- платник податків визнається таким, що має податковий борг із грошових зобов'язань, які виникли після укладення зазначених договорів;

- платник податків порушує умови погашення розстроченого грошового зобов'язання чи податкового боргу або відстроченого грошового зобов'язання чи податкового боргу» [62].

З ініціативи органу ДПС, що уклав договір про розстрочення (відстрочення), орган ДПС вищого рівня, який прийняв рішення про розстрочення (відстрочення), приймає рішення про скасування такого розстрочення (відстрочення), яке направляється платнику податків та відповідному органу ДПС. На підставі рішення про скасування розривається договір про розстрочення (відстрочення) та вносяться відповідні зміни до інформаційної системи ДПС.

У зв'язку із цим, рішення про розстрочення або відстрочення скасовується в повному обсязі та відбувається нарахування процентів за користування розстроченням (відстроченням) за весь фактичний період.

Також, при цьому нараховуються пеня та штраф на розстрочені (відстрочені) суми, що залишились несплачені у розмірах, передбачених ПКУ, з наступного дня після розірвання договору.

У разі несплати розстрочених (відстрочених) сум грошових зобов'язань (податкового боргу) та відповідно нарахованих процентів в подальшому, застосовуються процедури стягнення заборгованості у порядку, встановленому чинним законодавством.

Висновки до розділу 1

Аналізуючи вищезазначене, можна зробити наступні висновки, а саме:

По-перше, заборгованість платників податків є однією із проблем, як на рівні держави, так і територіальних громад.

За даними ДПС України податковий борг в Україні станом на 01.01.2024 року становить майже 139 млрд. грн., це приблизно 7 % дохідної частини державного бюджету України на 2024 рік [27].

Наявність боргів у платників податків зменшує можливості фінансування державних програм, та досягнення соціально економічних цілей держави особливо в теперішній час коли триває широкомасштабна війна з росією на території України.

По-друге, накопичення боргів та стягнення їх забирає великий людський та фінансовий ресурс. При цьому, щоб не відбувалося накопичення боргів існують механізми розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань та податкового боргу.

По-третє, погашення податкового боргу забезпечується через реалізацію різних заходів, як попереджувальних так і примусових.

При цьому я вважаю, що необхідно створювати належний рівень умов та йти на зустріч сумлінним платникам податків при цьому до боржників які нехтують інтересами держави ставитися, як до порушників. Потрібно

вдосконалювати, як законодавство так і методи роботи з усіх напрямків з метою погашення боргів платників податків.

Тому фахівцями ГУ ДПС у Миколаївській області вживаються всі заходи які надані законодавством для впливу на боржників з метою погашення боргів.

В четверте, законодавством України передбачено стягнення податкових боргів відповідно до ПКУ, а заборгованості з ЄСВ у відповідності до закону № 2646.

По податкам розпочинається стягнення з 3060 грн., тому інколи боржники до суми 3060 грн. навіть і не знають, що у них є в наявності податковий борг. По ЄСВ стягнення розпочинається з 10 грн.

Тому на практиці виникає ситуація коли у одного боржника існує борг і податковий і ЄСВ, а фахівець (податковий керуючий) який займається стягненням боргу формує окремо податкову вимогу та вимогу по ЄСВ. Потім в подальшому всі заходи стягнення йдуть двома різними процедурами, що в свою чергу теж забирає людський ресурс.

Моя позиція в цьому питанні, що законодавство по стягненню заборгованості повинно бути об'єднане, а алгоритм дій для стягнення боргів, як податкових так і ЄСВ бути однаковий.

По п'яте, - потрібно вносити зміни в законодавство з метою балансу інтересів платника податків і держави.

По шосте, - податкова культура вагомий чинник у виконанні платником податків своїх податкових зобов'язань перед бюджетом.

Я розумію, що відношення до цього обов'язку в кожного платника різне, це в певній мірі обумовлено і рівнем підсвідомості та податкової культури окремого платника. Тому ДПС України та її територіальні органи проводять інформаційні компанії серед платників податків на усвідомлення обов'язковості виконання платниками податків своїх зобов'язань.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПРОЦЕДУР СТЯГНЕННЯ ЗАБОРГОВАНOSTІ ОРГАНАМИ ГУ ДПС У МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Організація діяльності підрозділу по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області.

Як суспільне явище податковий борг має доволі складний характер. До основних причин його виникнення відносять:

- значний спад виробництва та зростання цін на сировину і матеріали;
- відсутність ринків збуту продукції;
- проведення бартерних операцій;
- неплатоспроможність покупців, що тягне за собою несвоєчасне поступлення коштів на банківські рахунки та збільшення дебіторської заборгованості;
- відсутність обігових коштів;
- форс-мажорні та непередбачувані обставини;
- надмірна кредиторська заборгованість;
- невиконання умов договорів, контрактів партнерами;
- донарахування сум податків за результатами документальних перевірок підприємств в яких відсутні обігові кошти та майно.

Зростання рівня податкової заборгованості звужує фінансову базу держави для здійснення необхідних економічних і соціальних програм. Це обмежує її можливості впливати на соціально економічну ситуацію в країні, перешкоджає стабілізаційним процесам та економічному зростанню.

Виникнення податкового боргу пов'язане, з одного боку, із проявом протиправних дій у сфері оподаткування та умисного ухилення від сплати податків. З іншого боку, податковий борг виникає як наслідок допущених прорахунків у державній соціально-економічній політиці і свідчить про неузгодженість взаємовідносин контролюючих органів з фізичними і юридичними особами в частині формування податкової складової доходів бюджету держави.

Наявність значної суми податкового боргу є переконливим свідченням серйозних протиріч у податкових відносинах, які склалися між державою та платниками податків. Нейтралізація факторів зниження рівня добровільності сплати податків є актуальною проблемою управління податковою заборгованістю і забезпечить розв'язання комплексу суперечностей, характерних сучасному стану податкових відносин. Тому держава має робити все можливе, щоб налагодити партнерські стосунки між носіями податкових зобов'язань і податковими органами.

В своїй діяльності управління по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області керується Положенням про управління по роботі з податковим боргом яке розроблено на виконання наказу ДПС України від 04.02.2022 року № 92 «Про функціональні повноваження структурних підрозділів апарату та територіальних органів ДПС» та затвердженого наказом ГУ ДПС у Миколаївській області від 12.12.2022 року 191 «Про затвердження положення»

У своїй діяльності управління керується Конституцією України, законами України, Податковим кодексом України, указами, розпорядженнями і дорученнями Президента України, постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими документами Державної податкової служби України та даним положенням про управління по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області.

Основними завданнями управління по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області, відповідно до Положення, є:

- виконання роботи пов'язаної із плануванням, організацією, координацією щодо погашення заборгованостей платників податків, у тому числі тих, майно яких перебуває у податковій заставі;
- забезпечення стягнення заборгованості суб'єктів господарювання з єдиного соціального внеску;
- забезпечення стягнення заборгованості суб'єктів господарювання за кредитами, залученими державою або під державні гарантії, позиками;
- відстрочення, розстрочення та реструктуризації грошових зобов'язань та/або податкового боргу, а також списання безнадійного податкового боргу;
- застосування адміністративного арешту майна та коштів на рахунку платника податків, який має податковий борг, та/або зупинення видаткових операцій на рахунках у банку такого платника податків;
- застосування до платників податків процедур банкрутства;
- з виявлення, обліку, зберігання, оцінкою, розпорядження безхазяйним майном та майном, що переходить у власність держави;
- здійснення контролю за повнотою і своєчасністю сплати до бюджетів податків, зборів та інших платежів, установлених законодавством;
- погашення податкового боргу з податків, інших платежів платників податків, вжиття заходів по скороченню податкового боргу, а також підвищення відповідальності платників податків і зборів (обов'язкових платежів) за виконанням своїх обов'язків;
- постійне вдосконалення роботи, координація розробки і забезпечення узгодження прогностичних показників по погашенню податкового боргу, в тому числі надходженню живими коштами в рахунок погашення податкового боргу.

Управління по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області штатною чисельністю 28 одиниць, відповідно до затвердженої структури складається з наступних відділів та секторів:

- начальник управління - 1 одиниця
 - відділ моніторингу та інформаційно-аналітичного забезпечення - 4 одиниці (далі відділ аналітики);
 - відділ організації стягнення боргу, роботи з безхазяйним майном, погашення боргу з фізичних осіб та заборгованості з ЄСВ - 10 одиниць (далі відділ стягнення);
 - відділ супроводження судових спорів щодо банкрутства та стягнення заборгованості - 5 одиниць (далі юридичний відділ);
 - Баштанський сектор по роботі з податковим боргом - 2 одиниці (далі Баштанський сектор);
 - Вознесенський сектор по роботі з податковим боргом - 2 одиниці (Вознесенський сектор);
 - Очаківський сектор по роботі з податковим боргом - 2 одиниці (Очаківський сектор);
- Южноукраїнський сектор по роботі з податковим боргом - 2 одиниці (Южноукраїнський сектор) (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Структура управління та території обслуговування

Слід зазначити, що станом на 25.11.2024 року вводиться в дію нова організаційна структура ГУ ДПС у Миколаївській області в якій відбувається скорочення штатної чисельності на 86 штатних одиниць при цьому управління по роботі з податковим боргом буде скорочено на 1 штатну одиницю.

Нова штатна структура буде виглядати наступним чином

- начальник управління - 1 одиниця
- відділ моніторингу та інформаційно-аналітичного забезпечення - 4 одиниці;
- відділ організації стягнення боргу, роботи з безхазяйним майном - 5 одиниць;
- відділ організації погашення боргу з фізичних осіб та заборгованості з ЄСВ - 4 одиниці;
- відділ супроводження судових спорів щодо банкрутства та стягнення заборгованості - 5 одиниць;
- Баштанський сектор по роботі з податковим боргом - 2 одиниці;
- Вознесеньський сектор по роботі з податковим боргом - 2 одиниці;
- Міський сектор по роботі з податковим боргом - 2 одиниці;
- Первомайський сектор по роботі з податковим боргом – 2 одиниці;

Аналізуючи структуру управління розглянемо як організована робота:

По перше ДПС України доводить кожний місяць індикативні показники по стягненню податкового боргу до державного бюджету.

В управлінні проводиться виробнича нарада з метою доведення тих завдань які були поставлені перед нашим управлінням та заходи які потрібно вжити для їх виконання. Визначаються відповідальні особи та терміни виконання по напрямкам.

Відділ аналітики розподіляє списки боржників між податковими керуючими та затверджує їх наказом керівника ГУ ДПС у Миколаївській області про призначення податкових керуючих.

Податкові керуючі в свою чергу вживають заходи стосовно стягнення податкового боргу у відповідності до ПКУ та інших нормативних документів.

Податкові керуючі тісно взаємодіють в юридичним відділом по отриманню рішень суду на стягнення боргу особливо це стосується відпрацювання фізичних осіб боржників.

Аналітичний відділ на початку наступного місяця узагальнює та звітує до ДПС України про виконання доведених показників протягом звітного місяця.

В разі невиконання доведених показників керівник управління надає пояснення стосовно проведеної роботи по виконанню доведених показників, та причини які завадили виконати доведенні індикативи. Та розробляється план заходів щодо виправлення ситуації в подальшому.

В зв'язку з тим що багато громадян покинули територію як Миколаївської області та і території України на сьогоднішній день спілкування з платником може відбуватися через електронний кабінет платника та інші електронні сервіси комунікації такі як офіційний сайт податкової де можна направити свій запит та отримати відповідь.

Це надає змогу платникам податків на отримання всіх необхідних довідок та консультацій в онлайн форматі без відвідування ГУ ДПС у Миколаївській області.

Платник зареєструвавшись в кабінеті платника бачить всі свої нарахування, сплати та борги і може оперативно реагувати з метою врегулювання тих питань які його турбують.

Крім того, на сьогодні органи ДПС України постійно оприлюднюють інформацію щодо суб'єктів господарювання, які мають суми заборгованості перед бюджетами усіх рівнів. Запровадження такого заходу сприяє

попередженню недотримання податкового законодавства, швидшому погашенню сум боргу, боротьбі з несплатою податків, забезпеченню сплати кожним суб'єктом господарювання належних сум платежів, а також є профілактичним заходом, спрямованим на недопущення виникнення новостворених сум податкового боргу та заборгованості зі сплати єдиного внеску. Розміщується зазначена інформація про боржників на офіційному веб-порталі ДПС України та її територіальних підрозділах.

2.2. Аналіз результатів діяльності ГУ ДПС у Миколаївській області за 2023 рік.

Проведемо аналіз роботи управління по роботі з податковим боргом за 2023 рік

Податковий борг в абсолютному значенні до зведеного бюджету скорочено на 8,4 млн.грн. Так станом на 01.01.2023 року борг до зведеного бюджету становив 1992,5 млн.грн. станом на 01.01.2024 року борг становить 1984,1 млн.грн. до державного бюджету в абсолютному значенні відбулося скорочення податкового боргу на 7,2 млн.грн., так станом на 01.01.2023 року борг до державного бюджету становив 1154,7 млн.грн. станом на 01.01.2024 року 1147,8 млн.грн.

При цьому слід зазначити, що новостворений борг протягом 2023 року становив:

- за результатами контрольної-перевірочної роботи з урахуванням штрафних санкцій – 123,9 млн. грн;
- несплати самостійно задекларованих зобов'язань – 213,6 млн. грн;
- збільшення за рахунок платників, які змінили місце обліку та мають борг в сумі 65,4 млн гривень.

Враховуючи вищезазначене, протягом 2023 року було скорочено борг від наступних заходів стягнення:

- сплата грошовими коштами – 254,9 млн. грн.,
- списання безнадійного податкового боргу – 96,6 млн. грн.,
- зменшення боргу платників, які змінили місце обліку та мають борг в сумі 36,6 млн. грн.,
- зменшення за рахунок оскарження сум донарухавань 23,2 млн.грн.

Динаміка змін суми податкового боргу протягом 2023 року (рис.2.2)

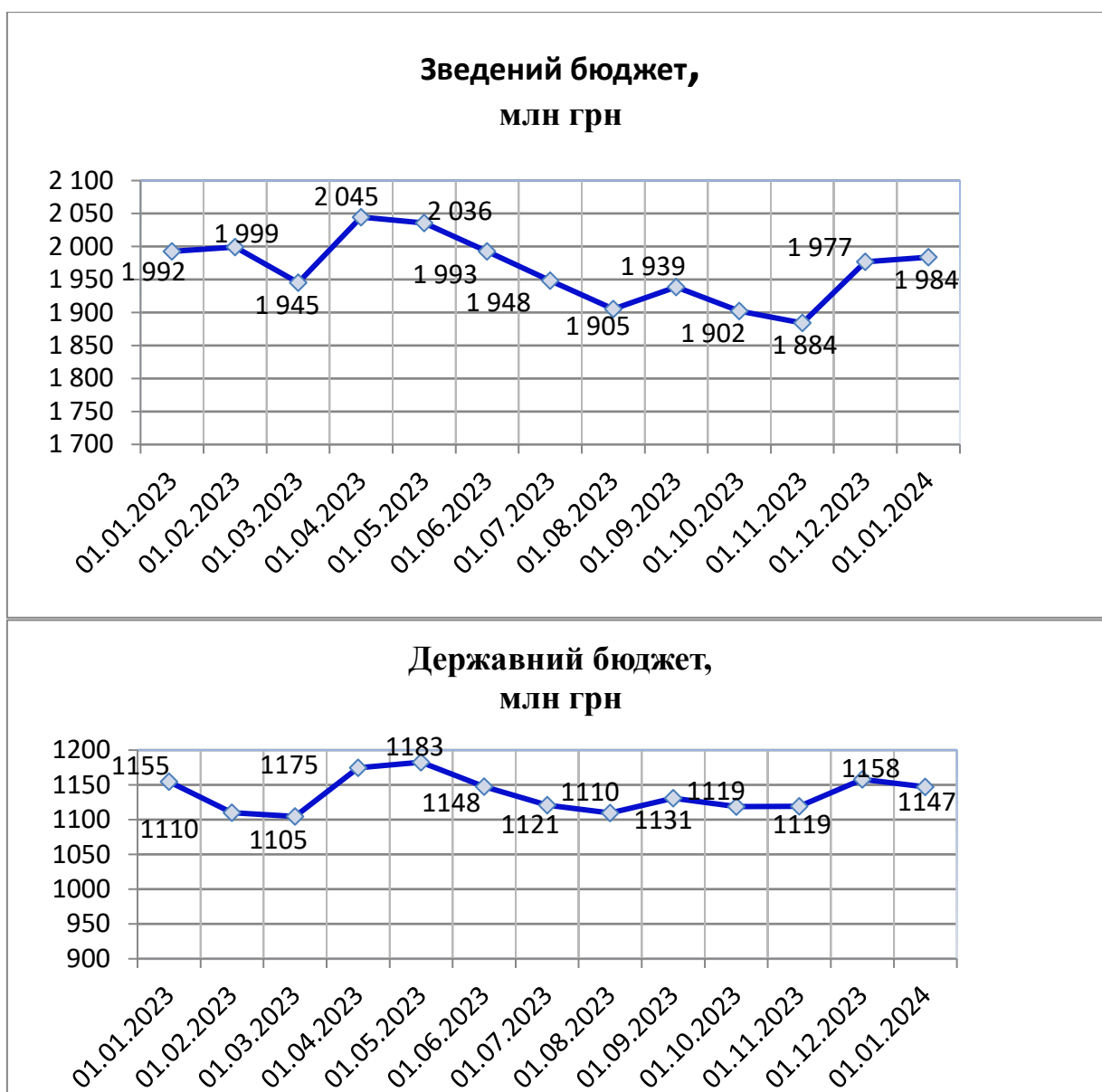

Рис. 2.2 Динаміка змін суми податкового боргу протягом 2023 року

Аналізуючи динаміку змін податкового боргу протягом року ми бачимо що він кожен місяць має різну тенденцію як до зростання так і до скорочення. Це пояснюється тим, що є місяць коли відбуваються подвійні нарахування наприклад це березень місяць, є місяць коли відбуваються квартальні нарахування плюс до місячних, а ще коли відбуваються великі донарахування по контрольно перевірочній роботі, що в свою чергу призводить до зростання податкового боргу.

Розглянемо динаміку податкового боргу протягом останніх 3 років (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка податкового боргу

Дата	Зведений бюджет	Державний бюджет	Зведений бюджет	Державний бюджет	Зростання/ Скорочення млн.грн.
	млн. грн.	млн.грн.	млн. грн.	млн. грн.	
01.01.2021	1463,2	1007			
01.01.2022	1462,6	921,3	-0,6	-85,7	2021 рік
01.01.2023	1992,5	1154,7	529,9	233,4	2022 рік
01.01.2024	1984,1	1147,8	-8,4	-6,9	2023 рік

Примітка. Систематизовано автором.

Аналізуючи дані таблиці 1 можна зробити висновки що найбільше зростання податкового боргу відбулося протягом 2022 року, що можна пояснити початком повномасштабної війни з боку російської федерації, коли велика кількість підприємств просто зупинили свою роботу.

Наведу приклад, так велика кількість підприємств здали декларації по земельному податку та орендній платі за землю термін надання яких був січень 2022 року, а нарахування по даним деклараціям відбувається щомісячно.

Після початку повномасштабного вторгнення багато людей покинули місто Миколаїв в тому числі посадові особи підприємств. При цьому діяльність хоч і не велась, але відбувалися нарахування кожен місяць автоматично. Це в свою чергу призводило до накопичення податкового боргу по підприємствам.

Аналізуючи виконання індикативних показників які були доведені ДПС України (Додаток Г) ми бачимо, що всього надходження до державного бюджету в рахунок погашення боргу становлять 186,3 млн.грн. виконання індикативу становить 376,1 %.

Індикативний показник доходів державного бюджету від реалізації безхазяйного майна протягом 2023 року виконано на 437,2 %, надходження склали 948,7 тис.грн.

Показник доходів місцевих бюджетів від реалізації безхазяйного майна, виконано на 179,9%, до бюджету надійшло 161,9 тис гривень.

Не забезпечено виконання індикативного показника з надходження коштів від реалізації майна боржників, яке перебуває у податковій заставі, при індикативі 1035 тис грн, надходження відсутні. Це пояснюється відсутністю реального ліквідного майна яка можливо продати в рахунок погашення податкового боргу. Плюс на сьогоднішній день те майно яке ГУ ДПС є на реалізації перебуває в місті Очаків, де розуміючи сьогоднішня покупці на нього відсутні.

Індикативний показник з надходження коштів в рахунок погашення заборгованості з єдиного внеску за 2023 рік виконано на 363,2 %.

При цьому окремо зупинимося на надходження від заходів примусового стягнення, які склали 34,8 млн. грн., а саме:

- Надходження від банкрутів - 18,6 млн.грн.
- Списання з банківських рахунків платіжними інструкціями - 12,2 млн.грн.
- Надходження коштів від ДВС - 3,9 млн.грн.
- Вилучення готівки 0,1 млн.грн. (рис.2.3)

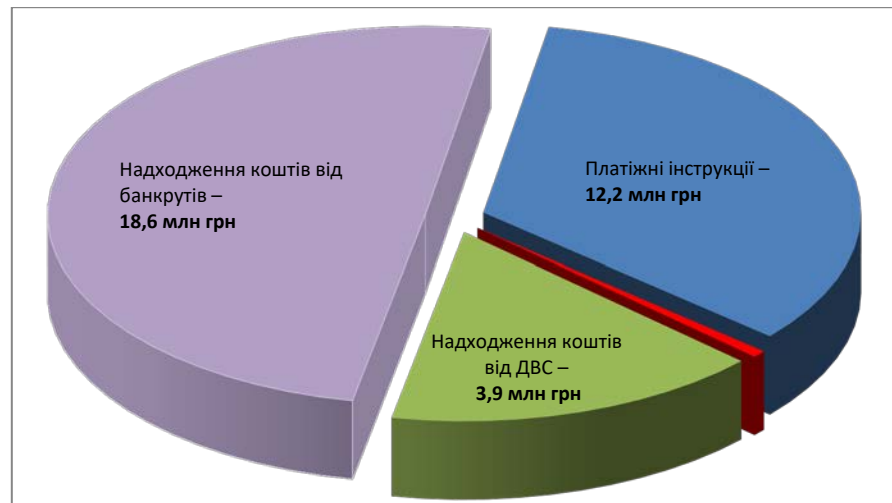

Рис. 2.3 Надходження від заходів примусового стягнення

Якщо проаналізувати надходження до бюджету від боржників за 2023 рік в сумі 186,3 млн. грн., можна зробити висновки що надходження від попереджувальних заходів становлять 81,3 % та складають суму 151,5 млн.грн., а надходження від заходів примусового стягнення становлять 18,7 % та складають суму 34,8 млн.грн.

З цього можна зробити висновок, що сумлінні платники в більшості випадків самостійно сплачують суму податкового боргу після отримання вимоги та прийняття рішення про опис майна. Але є частина боржників по яким потрібно застосовувати примусові заходи стягнення.

Проведемо аналіз надходження коштів від заходів примусового стягнення, які наведені в таблиці 2.2. В даній таблиці можна побачити та порівняти заходи стягнення на прикладі 2021 року та 2023 року. Ми бачимо що платіжними інструкціями списано коштів більше в 2023 році ніж в 2021 році це можна пояснити змінами які були внесені до ПКУ з 01.01.2022 року стосовно стягнення боргу за рішенням керівника по боргам які самостійно задекларовані платником податків. При цьому надходження від ДВС, банкрутів та вилучення готівки в 2023 році зменшилися в порівнянні з 2021 роком (табл. 2.2)

Таблиця 2.2

Аналіз надходжень від заходів стягнення

ПЕРІОД	Готівка		Платіжні інструкції			ДВС	Банкрути
	кількість боржників	сума	кількість боржників	кількість платіжних інструкцій	сума	сума	сума
2021	3	0,4	141	3341	4,8	12,7	31,7
2023	4	0,1	508	10714	12,2	3,9	18,6

Примітка. Систематизовано автором.

Окремо зупинимося на динаміці кількості боржників протягом останніх 3 років, які наведені в (Додаток Д)

Аналізуючи дані (Додаток Д) ми бачимо, що протягом 2023 року кількість боржників виросла на 23667 в тому числі на 3724 з боргом більше 3060 грн по яким можливо вживати заходи стягнення. При цьому кількість боржників юридичних осіб зменшилася протягом року на 778 одиниць, а кількість боржників фізичних осіб збільшилася на 24221 одиниць.

Таке зростання кількості боржників пояснюється війною яка триває в Україні, велика кількість людей покинули територію України, багато підприємців та підприємств припинили свою діяльність.

Тому фізичні особи не отримали податкові повідомлення рішення по майновим податкам які в 2023 році вже нараховувалися при цьому добавився новий податок мінімальне податкове зобов'язання яке було нараховано фізичним особам це в свою чергу вплинуло на збільшення кількості боржників.

Аналізуючи таке зростання кількості боржників ми повинні розуміти яке колосальне навантаження відбувається на кожного податкового керуючого.

При цьому процедурні заходи стягнення податковому керуючому потрібно провести будь то боржник з сумою боргу 5 тис. грн чи борг 100 тис. гривень. (Вимога, рішення про опис майна, акт опису майна матеріали на стягнення в судовому порядку.) Розуміючи таке навантаження ми відпрацьовуємо боржників з найбільшими сумами боргу.

В таблиці 2.4 зазначено Топ 5 боржників юридичних та фізичних осіб в результаті відпрацювання яких управлінням по роботі з податковим боргом був сплачений борг у 2023 році млн гривень.

Таблиця 2.4

Топ 5 боржників, які сплатили борг

Назва	Сума	Прізвище	Сума
ТОВ НВП Термінал УХЗС	19,7	Капашилов	1,1
ПРАТ «Юженергобуд»	17,3	Юрченко	0,4
ТОВ «Авіас Фарма»	7,7	Волошин	0,4
ПАТ завод «Фрегат»	7,4	Лелик	0,4
ДП МБТЗ	6,3	Олійник	0,2

Таблиця 2.5

Кількість економічно-активних боржників

Економічно активні боржники з сумою боргу понад 10 тис. грн		З них підпадають під: наказ МФУ від 29.07.2022 №225	
Кількість	Сума (млн.грн.)	Кількість	Сума (млн.грн.)
566	348,4	45	20,8

Аналізуючи загальну кількість боржників юридичних осіб, яких 3261 по Миколаївській області тільки можна зазначити наступне, тільки 566 боржників мають ознаки економічної активності при цьому 45 боржників з них мають рішення ГУ ДПС у Миколаївській області про неможливість

виконання своїх податкових зобов'язань у відповідності до наказу Міністерства фінансів України від 29.07.2022 № 225. Дані наведені в таблиці 2.5, від яких при відпрацюванні можливо отримати кошти до бюджету. При цьому сума боргу економічно активних боржників становить лише 17,6 % від загальної суми боргу по Миколаївській області.

Це говорить про те що більше 80 % податкового боргу є безактивним і в майбутньому він перейде в статус безнадійного податкового боргу, так як заходи стягнення ГУ ДПС у Миколаївській області не дадуть позитивного результату.

В таблиці 2.6 ми бачимо боржників державної та комунальної форми власності. Аналізуючи дану таблицю можна зробити висновки що в загальній сумі боргу по Миколаївській області 1984,1 млн.грн., борг даної категорії становить 455,4 млн.грн., або 23 % від загальної суми боргу при цьому сума боргу банкрутів цієї категорії становить 346,9 млн.грн., що становить 76,1 % від загальної суми боргу державних та комунальних підприємств. Це говорить про те що більша частина боргу даної категорії боржників не буде стягнута до бюджету.

Таблиця 2.6

Боржники державної та комунальної власності

Боржники	Кількість	Сума боргу млн.грн.
Державні	102	248,3
в т.ч. банкрути	3	193,6
Комунальні	98	207,1
в т.ч. банкрути	5	153,3
Всього	200	455,4

В таблиці 2.7 ми можемо побачити скільки позовів було направлено до Миколаївського окружного адміністративного суду в 2023 році та скільки

рішень було отримано протягом аналогічного періоду та систематизовано окремо рішення юридичних осіб та фізичних осіб.

Можна звернути увагу що більшість позовів було направлено по фізичним особам це пояснюється тим, що по юридичним особам борг який виник по самостійно задекларованим зобов'язанням приймається рішення керівника без рішення суду. При цьому якщо юридична особа маючи борг має можливість уникнути відповідальності, а саме:

- зареєструвати нове підприємство, і вести свою фінансово-господарську діяльність;
- вийти з складу засновників або звільнитися з посади директора тобто покинути дане підприємство розуміючи, що в нього відсутні активи для погашення своїх боргів.

В фізичної особи відсутні можливості уникнути відповідальності стосовно сплати своїх податкових зобов'язань. Тому якщо органи ДПС не пропустили термін позовної давності та отримали рішення суду на стягнення є велика ймовірність стягнення боргу чим у юридичної особи.

Таблиця 2.7

Позови до суду

Період	Направлення позовів до суду відділом супроводження											
	Всього стягнень		Юридичні особи		Фізичні особи		Арешт активів		Отримання дозволу на реалізацію		Банкрутство	
	Кіл-ть	сума	Кіл-ть	сума	Кіл-ть	сума	Кіл-ть	Сума	Кіл-ть	Сума	Кіл-ть	Сума
2023	668	344,7	102	315,6	566	29,1	8	3,7	11	7,4	4	34,1

В наступній таблиці 2.8 наведена інформація скільки протягом 2023 року було отримано рішень суду. Аналізуючи дану таблицю ми бачимо що протягом 2023 року було отримано 452 рішення які набрали законної сили, в

тому числі фізичних осіб 360 рішень. Як зазначалося вище робота управління на теперішній час велику увагу приділяє відпрацюванню податкового боргу фізичних осіб

Таблиця 2.8

Отримано рішень суду

Період	Отримано рішень суду									
	Всього		Юридичні особи		Фізичні особи		Накладення арешту		Дозвіл на реалізацію	
	Кількість	Сума	Кількість	Сума	Кількість	Сума	Кількість	Сума	Кількість	Сума
2023	452	99,5	92	81,3	360	18,2	4	0,6	6	2,5

Окремо зупинимося на відпрацюванні боржників фізичних осіб дані наведені в таблиці 2.9.

В даній таблиці ми бачимо що починаючи з 2020 року в якому було направлено до суду тільки 190 матеріалів, а вже починаючи з 2021 року не беручи до уваги 2022 рік коли ГУ ДПС у Миколаївській області була в простої було підготовлено та направлено 581 і 556 відповідно та за 10 місяців 2024 року 466 справ.

Додатково можна зробити висновок що в 2023 році та 10 місяців 2024 року темп передачі справ до суду збільшується. При цьому в 2023 році під час судового розгляду було сплачено боргу 110 боржниками фізичними особами на суму 5,3 млн.грн., а вже за 10 місяців 2024 року повністю погашено під час судового розгляду 205 боржників на суму 14,6 млн.грн. Це свідчить про те що чим більше і швидше ми передаємо справи до суду тим більший відсоток сплати боржниками свого боргу пере бюджетом.

Таблиця 2.9

Заходи стягнення по фізичним особам починаючи з 2020 року

Період	Передано справ на стягнення в судовому порядку		Сплачено під час розгляду справ у суді	
	Кіл-ть	Сума млн.грн.	Кіл-ть	Сума млн.грн.
2020	190	32,6	49	5,0
2021	581	41,2	26	2,2
2022	92	4,5	10	0,4
2023	556	29,3	110	5,3
10 місяців 2024	466	44,1	205	14,6

Аналізуючи кількість боржників ми бачимо що йде тенденція до збільшення як кількості так і суми боргу фізичних осіб таблиця 2.10

Таблиця 2.10

Динаміка кількості боржників фізичних осіб

ДАТА	Всього		у тому числі загальна сума боргу яких:			
			є достатньою для формування вимоги		є недостатньою для формування вимоги	
	кіл-ть	сума млн.грн.	кіл-ть	сума млн.грн.	кіл-ть	сума млн.грн.
01.01.2021	21936	177	12265	172,3	9671	4,7
01.01.2022	74440	203,9	8745	182,3	65695	21,5
01.01.2023	83892	262	13404	230,1	70488	31,9
01.01.2024	108113	342,9	17906	296,2	90207	46,7

Сплата до бюджету по боржникам фізичним особам від заходів стягнення протягом останніх 3 років наведена в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Динаміка сплати боргу фізичних осіб

Період	Сплата боргу Всього млн..грн.	В т.ч. на підставі виконавчих документів млн..грн.
2020	3,4	0,7
2021	19,3	4,9
2022	виконання функцій здійснювала ГУ ДПС у Волинській області	
2023	88,6	2,3

Аналізуючи дану інформацію можна зробити висновок що сплата від боржників фізичних осіб зростає якщо в 2020 році вона становила 3,4 млн.грн. то в 2023 році уже 88,6 млн.грн. Протягом 10 місяців 2024 року дана сума становить 113,5 млн. грн. це говорить про посилення відпрацювання даного напрямку роботи.

Слід відмітити позитивний досвід у відпрацюванні боргу фізичних осіб платників протягом 2024 року, а саме ГУ ДПСу Миколаївській області були прийняті рішення про опис майна боржників із сумою боргу більше 10 тис.грн. та внесено у відповідні реєстри податкової затави. Це займає менше часу чим готувати матеріали для позовної заяви, а ефект іноді більш вражаючий. Всі фізичні особи боржники, які мали намір переоформити своє майно в сервісних центрах МВС або у нотаріуса стикаються з тим що у них стоїть заборонна на відчуження майна без згоди ГУ ДПС у Миколаївській області. І платники податків звертаються до ДПС з метою сплати своїх

боргів. Показовий місяць був травень 2024 року коли було сплачено до бюджету 14,5 млн.грн. та більше 100 боржників з заборгованістю більше 10 тис.грн. повністю сплатили свій борг.

Аналіз заборгованості з ЄСВ

Станом на 01.01.2024 заборгованість зі сплати єдиного соціального внеску склала 556,1 млн грн та протягом 2023 року зменшилась на 68,4 млн грн (рис. 2.4).

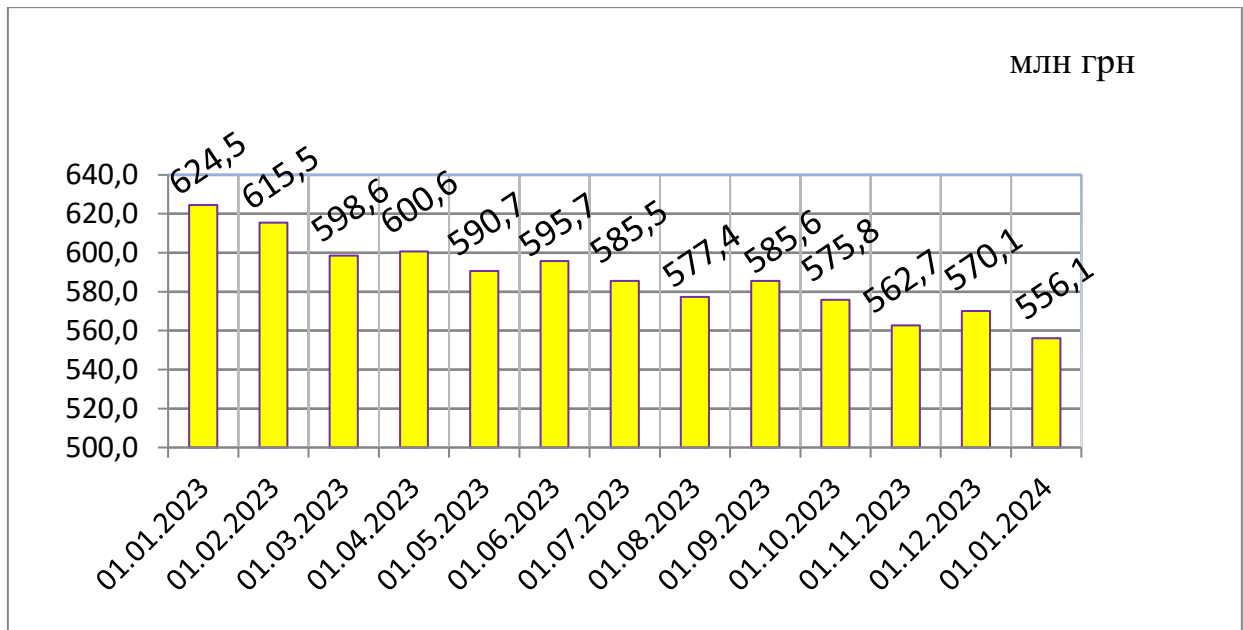

Рис.2.4 Динаміка заборгованості по ЄСВ помісячно

Аналізуючи дані рис. 2.4 можна зробити висновок що заборгованість з ЄСВ скорочується поступово та кожний місяць, при цьому відсутні великі коливання, як це можна спостерігати у динаміці податкового боргу то зростання то скорочення.

Слід відмітити що протягом 10 місяців 2024 року заборгогованість ЄСВ теж скорочується і станом на 01.11.2024 року сума заборгованості становить 545,3 млн гривень що становить скорочення 15,5 млн гривень.

Окремо зупинимося на структурі заборгованості ЄСВ (рис. 2.5)

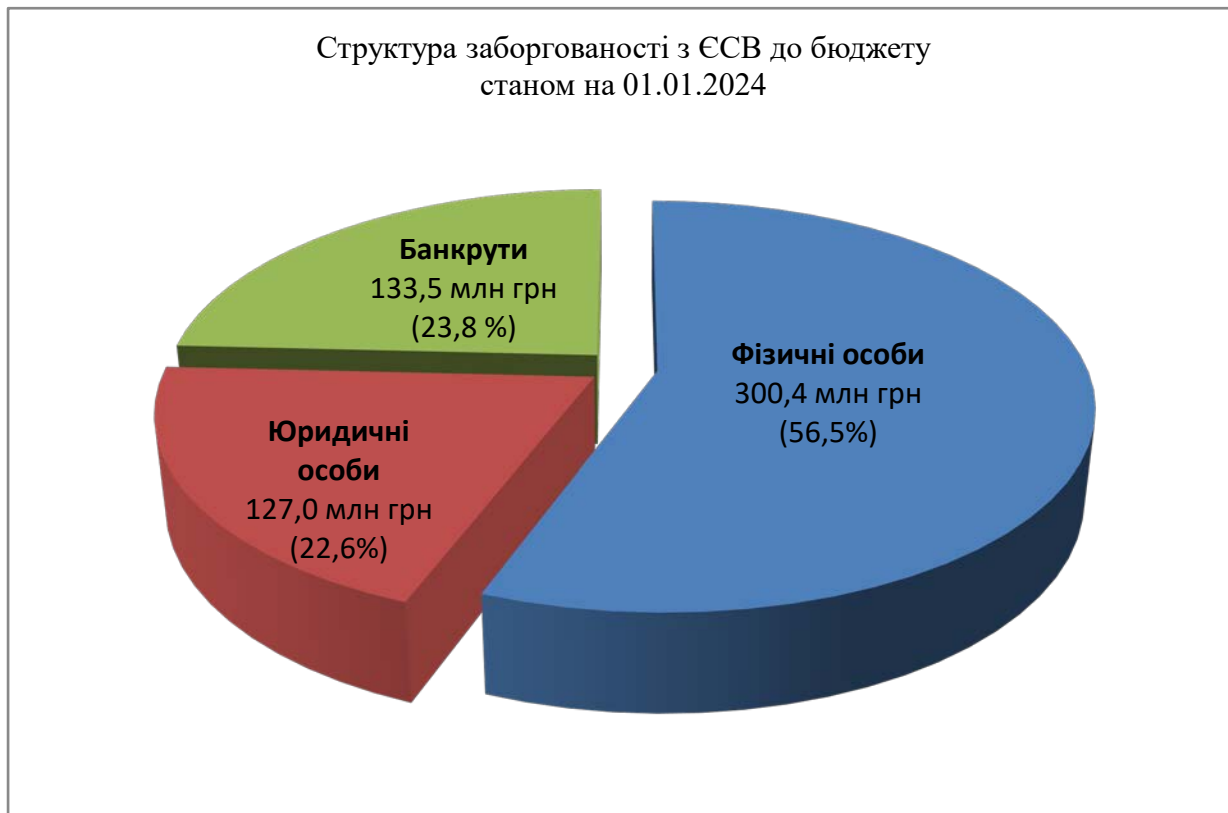

Рис. 2.5. Структура заборгованості з ЄСВ до бюджету станом на 01.01.2024

Як бачимо з діаграми (див. рис. 2.5) 56,5 % боргу по ЄСВ це боржники фізичні особи, 23,8 % це банкрути, а 22,6 % це юридичні особи

Управління по роботі з податковим боргом проведена наступна робота з метою погашення боргу по ЄСВ, дана інформація наведена у таблиці 2.12

Таблиця 2.12

Направлено (вручено) вимог з ЄСВ

Період	всього		юридичні особи		фізичні особи	
	кіл-ть	сума	кіл-ть	сума	кіл-ть	сума
2023 рік	6782	614,5	1675	574,8	5107	39,7

Аналізуючи дану інформацію ми бачимо що за 2023 рік направлено 6782 вимог про заборгованість по ЄСВ в тому числі по боржникам юридичним особам 1675 штук, фізичним особам 5107 штук.

Надходження від вжитих заходів у 2023 рік наведені в таблиці 2.13 та становлять 55,6 млн.грн.

Таблиця 2.13

Надходження в рахунок погашення заборгованості з ЄСВ

Період	Всього млн..грн.	у тому числі:			
		за типами платників:		за джерелами надходжень:	
		від юридичних осіб	від фізичних осіб	добровільна сплата платником	стягнуто органами ДВС
2023	55,6	44,8	10,8	49,3	6,3
10 місяців 2024	50,3	27,6	22,7	37,0	13,3

Аналізуючи дану інформацію ми бачимо що за 2023 рік з суми сплати 55,6 млн грн 44,8 млн.грн. це сплата юридичними особами, при цьому з загальної суми сплати 6,3 млн грн це примусове стягнення через ДВС.

При цьому в 2024 році сплата фізичних осіб і юридичних осіб майже 50 на 50 відсотків. А від примусового стягнення сума майже в 2 рази в 2024 році більше в порівнянні з 2023 роком.

Слід навести позитивний приклад відпрацювання боржників ЄСВ. В серпні 2024 року була проведена інвентаризація боржників фізичних осіб по ЄСВ та виявлено 1000 боржників яким прийнято рішення повторно направити вимоги про сплату боргу, при цьому ми взяли адреси проживання не з бази даних ГУ ДПС у Миколаївській області, а з бази даних Міграційної

служби та направили на дані адреси, а після узгодження даних вимог до Державної виконавчої служби на виконання.

В свою чергу це дало ефект, та на сьогоднішній день майже 600 відкрито виконавчих проваджень органами Державної виконавчої служби, більше 50 боржників повністю сплатило свій борг, 10 боржників оскаржують вимоги про сплату. Тобто ефект від проведеної інвентаризації є.

Слід зазначити що податкові керуючі спілкуючись з боржниками рекомендують зареєструвати кабінет платника та в режимі онлайн бачити всі свої борги, додатково пояснити всім свої знайомим, що краще перевірити наявність боргів та своєчасно їх сплатити.

Підводячи підсумок роботи ГУ ДПС у Миколаївській області можна зазначити що протягом 2023 року управлінням по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області було проведена наступна робота:

- сформовано та направлено на адресу боржників по податковому боргу 7463 податкових вимог;
- сформовано та направлено вимог ЄСВ 6782;
- прийнято рішень про опис майна 275;
- складено актів про опис майна 275 з них фізичні особи 172 акта;
- прийнято рішень керівника про стягнення боргу у відповідності пп.95.5 ст.95 ПКУ по 437 підприємствам боржникам;
- направлено платіжних інструкцій до банківських установ по 508 боржникам кількість інструкцій 10714;
- підготовлено матеріалів на стягнення боргу в судовому порядку по 636 боржникам з них 556 це фізичні особи;
- направлено виконавчих документів до державної виконавчої служби 435 з них 375 по фізичним особам
- направлено вимог по ЄСВ до державної виконавчої служби
- проведено співбесід з боржниками 2101

- проведено заслуховування на комісії ГУ ДПС у Миколаївській області 8 економічно активних боржників;
 - підготовлено довідок про відсутність податкового боргу 1746 відмовлено 192
 - проведено інші попереджувальні заходи з метою погашення заборгованості як податкової так і ЄСВ.
 - прийнято рішень про розстрочення грошових зобов'язань в на суму 12,3 млн.грн.
 - прийнято рішення про списання безнадійного податкового боргу на суму 96,6 млн.грн.
- Зупинимося на організації роботи управління по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області протягом 10 місяців 2024 року.
- сформовано та направлено на адресу боржників по податковому боргу 13404 податкових вимог;
 - сформовано та направлено вимог ЄСВ 4808;
 - прийнято рішень про опис майна 6699;
 - складено актів про опис майна 6699 з них фізичні особи 5812 акта;
 - прийнято рішень керівника про стягнення боргу у відповідності пп.95.5 ст.95 ПКУ по 325 підприємствам боржникам;
 - направлено платіжних інструкцій до банківських установ по 612 боржникам кількість інструкцій 9482;
 - підготовлено матеріалів на стягнення боргу в судовому порядку по 600 боржникам з них 466 це фізичні особи;
 - направлено виконавчих документів до державної виконавчої служби 382 з них 325 по фізичним особам
 - направлено вимог по ЄСВ до державної виконавчої служби 1203
 - проведено співбесід з боржниками 2101

- проведено заслуховування на комісії ГУ ДПС у Миколаївській області 8 економічно активних боржників;
- підготовлено довідок про відсутність податкового боргу 3731 відмовлено 213
- проведено інші попереджувальні заходи з метою погашення заборгованості як податкової так і ЄСВ.
- Прийнято 13 рішень про розстрочення грошових зобов'язань на суму 14,7 млн.грн. при цьому за 10 місяців сплачено 11,8 млн. грн.
- Прийнято рішень про списання безнадійного податкового боргу на суму 42,9 млн.грн.

Розглядаючи результати роботи підрозділу можливо зробити висновок, що підрозділом вживаються заходи по забезпеченню виконання доведених показників але існує і проблема з браком кількості працівників, що в свою чергу не дає можливості охопити заходами стягнення всіх боржників особливо фізичних осіб. Тому в управлінні по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області при відпрацюванні боржників акцентується увага на відпрацюванні:

- боржники які мають ознаки економічної активності;
- боржники фізичні особи, які мають борги по майновим податкам;
- боржники ЄСВ;
- Інші категорії боржників.

Слід відмітити що управлінням по роботі з податковим боргом весь час апробуються нові методи в роботі по стягненню податкового боргу, які не суперечать нормам законодавства України.

Для цього наведу приклад справи по банкрутство ТОВ «Соляні» яка порушена Господарським судом Миколаївської області за нашою ініціативою ще з 2016 року, і ліквідатором було доведено в суді, що засновники довели своєю діяльністю підприємство до фіктивного банкрутства дане підприємство і в вересні 2024 року була стягнута субсидіарна

відповідальність з засновників та керівників даного підприємства в сумі майже 1,6 млн.грн., кошти надійшли до бюджету.

Висновки до розділу 2

Проаналізувавши викладене в даному розділі можна зробити наступні висновки:

Обсяги надходжень податків напряду залежать від дотримання платниками податкового законодавства України. Сумліні платники податків, якщо і попадають в категорію боржника в межах попереджувальних заходів сплачують свій борг перед бюджетом.

Було проведено аналіз динаміки податкового боргу та динаміки кількості боржників по ГУ ДПС у Миколаївській області та з'ясовано наступне, що податковий борг за останні 3 роки має тенденцію до зростання боргів. При цьому слід зазначити що за 2023 рік досягнуто невелике скорочення боргу. Кількість боржників теж має тенденцію до зростання.

Заходи зі стягнення податкового боргу з платників податку можуть бути ускладнені, зокрема, низькою платоспроможністю як юридичних, так і фізичних осіб боржників, а також недостатнім обсягом майна, наданого в податкову заставу.

Тому не завжди заходи стягнення дають 100 % результат надходжень до бюджету. Більшість боржників, які набирають статусу боржник та не сплачують свій борг на етапі попереджувальних заходів мають високу ймовірність залишитися боржником назавжди, та перейти в категорію безнадійного податкового боргу. В ГУ ДПС у Миколаївській області з тих сум, що стягнуті до бюджету протягом 2023 року 81 % це етап попереджувальних заходів 19 % від заходів примусового стягнення.

Проаналізувавши штатну чисельність підрозділу можна зробити висновки що навантаження на 1 фахівця досить високе і вживати всі ті заходи та процедури не можливо, які розписані ПКУ.

Якщо взяти кількість боржників юридичних осіб та фізичних осіб борж яких більше 3060 грн по яким потрібно вживати заходи стягнення, а це 21167 то навантаження на одного працівника виходить в середньому 1175 боржників.

Якщо ще поррахувати боржників з ЄСВ яких приблизно 15000 виходить, що на одного інспектора який займається стягненням приходиться 833 боржника.

Тому як було зазначено вище у нас повинна бути структура управління збільшена або ті процеси які на сьогоднішній день ми відпрацьовуємо вручну

По-перше, - автоматизувати процес направлення вимог на адреси боржників.

По-друге, - як я вже зазначав, податковий та борг ЄСВ повинен стягуватися по одному законодавству і бажано алгоритм який спростить процедуру стягнення.

Враховуючи те, що на сьогодні відбувається скорочення ще на одну штатну одиницю навантаження на 1 фіхівця знову буде збільшуватися тому вжиття заходів стягнення по всім боржникам буде не можливе. І знову буде ставитися питання в роботі у відпрацюванні більш пріоритетних напрямків, від вжиття заходів стягнення будуть реальні надходження коштів до бюджету.

РОЗДІЛ 3

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПОГАШЕННЯ ПОДАТКОВОГО БОРГУ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ СТЯГНЕННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Особливості стягнення боргу в зарубіжних країнах

Головним орієнтиром податкової політики зарубіжних країн є побудова таких відносин із платниками податків, завдяки яким останні будуть своєчасно та в повному обсязі виконувати свої податкові обов'язки. Це пов'язано з менталітетом громадян інших країн, та свідчить про довіру громадян до держави. Громадяни більшості зарубіжних країн відчують допомогу держави та розуміють, що кошти, які сплачуються ними у вигляді податків, допомагають державі розвиватися та створювати валовий внутрішній продукт, що і дозволяє державі надалі здійснювати соціальне забезпечення та соціальний захист населення [20].

У практиці європейських країн використовується значна кількість механізмів, спрямованих на підвищення рівня добровільної сплати податків та на формування моделі сумлінного платника податків, а також на процеси управління ризиками можливого невиконання платниками податкового обов'язку.

Разом з тим країни ЄС мають також певні проблеми в системах оподаткування, зокрема, ухилення суб'єктами господарювання від оподаткування, а також несвоєчасна сплата податкових зобов'язань до бюджетів усіх рівнів. Проте проблеми податкового боргу у більшості європейських країн не є масштабними з причини ефективного державного управління у сфері податкових відносин.

Наведемо приклади управління податковим боргом в зарубіжних країнах

Відповідно до практики податкового адміністрування в Італії декілька органів наділені компетенцією вживати заходів щодо стягнення податкового боргу. Особливу увагу необхідно приділити Equitalia як відокремленому департаменту Міністерства фінансів Італії. “Equitalia – фіскально-адміністративний орган, наділений функціями і правами щодо захисту фіскальних інтересів держави. За своїм статусом – неприбутковий державний холдинг з акціонерним капіталом 150 млн євро. Структурно Equitalia об’єднує 37 приватних компаній, які спеціалізуються на стягненні прострочених податкових боргів на договірних умовах і за 31 списками, переданими їй податковим відомством. Тим самим на Equitalia поширюються прерогативи, традиційно властиві лише податковій службі, з тією різницею, що Equitalia надає послуги тільки податковим органам. Останні, крім власне сум податкового боргу, штрафу і пені, сплачують на користь Equitalia комісійний збір. У разі виникнення податкового боргу Equitalia має право описати майно неплатника і виставити його на аукціон, а також визнати його безнадійним та списати у визначеному порядку” [73, с. 30–31].

Положеннями ст. 194 Податкового кодексу Республіки Молдова передбачено значний перелік способів примусового порядку виконання податкового обов’язку:

“а) стягнення грошових коштів, зокрема й в іноземній валюті, з банківських рахунків платника податків, за винятком тих, що зберігаються на кредитних і тимчасових рахунках (з накопичення фінансових коштів для формування або збільшення статутного капіталу);

б) вилучення готівкових коштів, зокрема й в іноземній валюті, у платника податків;

с) звернення стягнення на майно платника податків, крім зазначеного в п. п. а) і б);

d) звернення стягнення на дебіторську заборгованість платника податків способами, передбаченими п. п. а), b) і c)” [63].

Однак податковим органам не завжди вдається забезпечити реалізацію передбачених способів стягнення через причини об’єктивного чи суб’єктивного характеру. ст. 206 Податкового кодексу Республіки Молдова
Зокрема, «примусове виконання податкового зобов’язання визнається неможливим у разі, якщо:

a) ліквідована особа не має правонаступника і не має у своєму розпорядженні майна, на яке може бути звернено стягнення;

b) особа перебуває у процесі ліквідації (розпуску) або неспроможності;

c) є судовий акт, що припиняє виконання рішення Державної податкової служби у справі про податкове порушення або про примусове стягнення – на період дії акта про призупинення;

d) є відповідний акт судової інстанції або судового виконавця, згідно з яким стягнення недоїмки неможливо, або є постанова про порушення кримінальної справи за фактом псевдопідприємництва;

e) є рішення Державної податкової служби про зупинення виконання оскаржуваного рішення і проведення повторної перевірки (п. d) ч. (1) ст. 271) – на період дії акта про призупинення» [63].

Механізм державного управління податковим боргом у Франції включає застосування комплексу заходів, а саме: запобіжно-попереджувальні процедури виникнення податкового боргу, заходи щодо забезпечення виконання платником податків обов’язків по сплаті податків та безпосередньо процедури стягнення податкового боргу.

Застосування запобіжно-попереджувальних процедур виникнення податкового боргу у Франції полягає у здійсненні наступних заходів:

- наданні пільг щодо сплати податків малим підприємствам, які здійснюють діяльність, але мають незначний річний оборот, що дає можливість надавати державну підтримку та не створювати надмірного

податкового навантаження і відповідно попереджувати виникнення податкової заборгованості;

- способах нівелювання наслідків неякісного декларування, що передбачає використання негайного вербального контакту з платником податків та надає можливість уникнути передбачуваних негативних наслідків у вигляді відповідальності за виявлені в декларації платника податків помилки;

- запровадженні механізмів спрощення адміністрування платежів, що дає можливість за допомогою використання інструменту розстрочення / відстрочення переносити строки сплати платежів на пізніший час, не допускаючи при цьому появи у платника податків податкових боргів і забезпечуючи повноту надходження коштів до бюджету [54].

При цьому органи податкової служби Франції мають достатньо повноважень щодо управління податковим боргом в частині застосування процедур стягнення [54].

Якщо розглядати досвід іншої європейської країни – Швеції, то податковою службою Швеції активно застосовуються запобіжно-попереджувальні процедури виникнення податкового боргу за рахунок застосування механізму розстрочення/відстрочення як податкових зобов'язань, так і податкової заборгованості. У Швеції повноваження щодо адміністрування податків, перевірки правильності їхнього нарахування та стягнення податкового боргу покладено на Агентство зі сплати податків. Система адміністрування податків у Швеції функціонує таким чином, що платники податкові платежі сплачують поступово, протягом року. З метою мінімізації часу та витрат підприємств на процедуру сплати податків всі податки підприємства переводять одним щомісячним платежем на рахунок податкової служби. Подальший розподіл податків між муніципальним і національним бюджетом здійснюється податковими інспекціями [46].

Однак у разі несплати або сплати занижених податків такий вчинок, як правило, карається накладенням штрафу в розмірі, кратному сумі, що

прихована від оподаткування, та кваліфікується фіскальною службою як адміністративне правопорушення, термін давності за яким становить чотири роки.

Шведські фіскальні органи, уповноважені на примусове стягнення податкового боргу, мають право проводити розслідування (термін – протягом одного тижня, а в разі великого підприємства – двох тижнів) на предмет наявності у боржника активів, на які може бути накладено санкції. Вони мають право приїхати на місце знаходження боржника без попереднього повідомлення, щоб упевнитися у наявності активів у підприємства.

Цікавим є досвід Данії з управління податковим боргом. Так, у цій країні практикується система сплати податків за допомогою спеціальної компанії (наприклад, компанії PBS), яка має доступ до всіх рахунків у банках Данії. На підставі укладених договорів така компанія здійснює своєчасну сплату податків за своїх клієнтів – платників податків. Проте у разі виникнення податкового боргу його стягнення ґрунтується на індивідуальному підході до податкового боржника. Так, за умови позитивної історії сплати податків заходи примусового стягнення податкового боргу з платників податків, які одноразово допустили несплату податків та готові до врегулювання боргової проблеми, застосовуються поступово. Якщо ж платник податків ухиляється від сплати податкового боргу, щодо нього використовується вичерпний комплекс заходів, передбачених датським законодавством щодо стягнення обов'язкових платежів. Зокрема, датське податкове законодавство передбачає примусове стягнення податкового боргу лише тоді, коли його розмір перевищує 15 тис. крон, в іншому разі сума боргу може бути перенесена на наступний рік [53, с. 117]. Такий диференційований підхід до проблеми врегулювання податкового боргу отримав назву «політика чотирьох дверей». При цьому повноваження фіскальних органів Данії в частині стягнення боргу досить широкі. Так, у країні близько 99% платників податків – юридичних осіб є платниками податку на додану вартість, і у кожного з них є свій індивідуальний номер

платника ПДВ. Фіскальні органи уповноважені відкликати у платника податків указаний номер, що де-факто означає призупинення фінансовогосподарської діяльності боржника. Правда, даний інструмент зазвичай застосовується щодо невеликих підприємств (із чисельністю працюючих до 5–10 осіб) і носить непублічний характер. Уважається, що такий захід спонукає платника податків якомога швидше вжити заходи щодо врегулювання податкового конфлікту. Крім того, податковий інспектор має право накладати арешт на майно боржника за обов'язковими платежами або прийняти забезпечувальні заходи щодо розпорядження його майном, якщо є підстави вважати, що боржник може вивести свої активи [76, с. 73]. Варто зазначити, що норми податкового законодавства Данії спрямовані на додаткове стимулювання платників податків своєчасно та в повному обсязі сплачувати встановлені податки, адже тим платникам податків, хто сумлінно сплачує їх протягом тривалого часу, передбачається надання пільги у вигляді звільнення від сплати частини пені у разі прострочення платежу.

У Бельгії податкове відомство використовує прогнозу модель, яка враховує кілька факторів (платоспроможність, прибутковість, ліквідність) для визначення ймовірності несплати платниками податків і зборів, а також їх платіжної поведінки в майбутньому. На основі даних прогнозу моделі розробляється індивідуальний підхід до платника в контексті управління його податковими зобов'язаннями. [91, с. 31-33].

Великобританія та її податкове відомство має інтегровану автоматизовану систему з управління податковим боргом, що дає змогу провести аналіз стану платіжної дисципліни платника податків, оцінити інші його характеристики та оцінити ймовірність несплати податкових зобов'язань у майбутньому. Система показує всі борги одного платника в розрізі податків, а також його податкові пільги. Всі платники податків групуються на основі історії платежів, податкоспроможності тощо. Далі щодо податкових боржників розробляють індивідуальні підходи до стягнення податкового боргу [91, с. 31-33].

В Іспанії податкове відомство застосовує ризик-орієнтоване управління податковим боргом, яке полягає в аналізі кожного платника податків за трьома основними параметрами: платоспроможністю, обсягом податкового боргу та його волатильністю. Управління податковим боргом передбачає розподіл платників за групами ризиків (середній, високий і дуже високий). [91, с. 31-33].

Служба внутрішніх доходів Нової Зеландії теж досягла чималих успіхів в управлінні боргом із використанням підходу, орієнтованого на клієнта, з акцентом на запобігання виникненню заборгованості платників податків, раннім втручанням і зосередженням зусиль на справах, імовірність отримання грошових коштів за котрими є найбільшою. В цій країні використовуються різні підходи до управління боргом, у т.ч. надсилання листів, текстових повідомлень і онлайн-реклами (зокрема в соціальній мережі Facebook), щоб нагадати платникам податків про майбутні терміни виконання їхніх податкових зобов'язань. Вихідні дзвінки з використанням технології автоматичного набору номера також застосовуються, коли платники податків не платять вчасно. Ці стратегії в поєднанні з набором додаткових фахівців підвищили ефективність адміністрування податкового боргу.

В Австралії застосовують диференційований підхід до управління податковим боргом платників податків. Для тих платників боржників, які мають тимчасові фінансові труднощі, але прагнуть погасити податкову заборгованість, податкові органи надають цільову підтримку, яка передбачає індивідуальні механізми оплати, звільнення від процентів і штрафів, а також повне або часткове звільнення від сплати визначених боргів. Така цільова підтримка застосовується лише для малих підприємств і фізичних осіб [92, с. 11].

В Австралії податкове відомство має у своєму розпорядженні низку аналітичних моделей для оцінювання ймовірності несплати податкових зобов'язань, сегментування платників податків та визначення відповідних

методів стягнення податкового боргу. До основних таких моделей належать: схильність до сплати (P2P) і платоспроможність платника (C2P). На основі отриманих від використання зазначених моделей даних розробляються заходи з погашення податкового боргу за індивідуальним підходом до платника податку [91, с. 31-32].

У США акцентується відповідальність самого платника за сплату податків, а не фіскальних органів, з високою податковою культурою громадян та повноваженнями фіскальних органів для донарахування податків

Податкове законодавство США передбачає можливість накладення санкцій на майно та майнові права платника податків, за яким існує заборгованість по податках, у разі його відмови здійснити сплату податку, а також належної до сплати пені в установленому порядку. Варто зазначити, що коли будь-яка особа, яка повинна сплачувати податок, не виплачує його або відмовляється сплатити після пред'явленої вимоги, сума повинна стати заставним правом на користь США щодо будь-якого майна та прав на майно (нерухоме чи особисте), що належить такій особі. Таке законодавчо закріплене положення означає, що фіскальні органи мають право накладати санкції на майно платника податків, який має податковий борг, навіть якщо воно вже передано іншій особі. Фіскальні органи США мають право застосовувати низку інших заходів примусового стягнення податкового боргу. Досить цікавим є досвід реалізації податковим інспектором наданого йому права на стягнення боргу, який існує у підприємства – платника податку, безпосередньо з керівників підприємства (директора, топ-менеджерів тощо). Наявність загрози накладення санкцій на особисте майно керівників підприємств є досить вагомим аргументом, що спонукає зазначених осіб забезпечувати сплату податків за рахунок коштів і майна самого підприємства.

У 2017 р. у США запроваджено програму збору податків, котрі не були сплачені у встановлений термін, що передбачає залучення до цього процесу приватних колекторів. Службою внутрішніх доходів США (IRS) обрано

чотири приватних агентства, яким передано прострочені податкові рахунки фізичних осіб для вжиття заходів зі сплати боргу. Причина введення такої програми полягає в тому, що IRS не має достатньо ресурсів для адміністрування неактивних боргів. Вартість програми у 2017 фінансовому році становила 20 млн дол., між тим приватні колектори повернули тільки 6,7 млн із 920 млн дол. заборгованості, виділеної їм для стягнення. Тобто вони зуміли повернути лише 0,7 % призначених грошей, а утримання приватних колекторів обійшлося втричі дорожче [89].

Є й інші оцінки ефективності колекторського способу збирання податків з боржників. IRS зазвичай приносить 4 дол. США за кожен 1 дол. вкладений у його бюджет. Натомість приватні колектори не видаються такими ж ефективними, як їхні колеги з уряду. Протягом найприбутковіших 12 місяців програми, з жовтня 2017 р. до вересня 2018 р., компанії “Pioneer Credit Recovery”, “ConServe Debt Recovery”, “Performant Recovery” та “CBE Group” зібрали тільки 2,64 дол. за кожен 1 дол., витрачений урядом на цю діяльність. Результати аналізу також засвідчили, що агентства непропорційно отримували платежі від людей із низькими доходами. Платники податків, чий податковий борг був переданий приватним колекторам, уклали угоди про сплату в розстрочку в розмірі, який вони не можуть собі дозволити. Приблизно 43 % таких боржників заробляють менше, ніж прийнятні витрати на проживання [88].

Канада та її податкове відомство має у своєму розпорядженні автоматизовану модель податкових ризиків, яка оцінює схильність платника до несплати податків, що враховує податкову історію платника та його характеристики. На основі даних моделі розробляється індивідуальний підхід до платника в контексті управління його податковими зобов'язаннями. [91, с. 31-33].

Серед країн, в яких відсутні істотні проблеми у питаннях своєчасної сплати платежів до бюджету, є Японія. Така ситуація виникла завдяки менталітету нації, в основі якого лежать історично сформовані традиції

впроваджені в масову свідомість законослухняності, а також, гарно розробленим законодавством держави.

При боротьбі із правопорушеннями в частині несвоєчасної сплати податків податковими органами вживаються заходи, які спрямовані на впровадження високих технологій, які допомагають при веденні статистичної інформації про всіх платників податків.

Так, в Японії на законодавчому рівні розроблена спеціальна комп'ютерна система, яка дає можливість значно автоматизувати процедуру стягнення податкового боргу. Національне податкове агентство Японії має кол-центр зі збору платежів до бюджету. Він являє собою центр вихідних дзвінків, за допомогою якого здійснюється нагадування щодо сплати податків через централізовану систему повідомлень телефоном.

При наявності у платників податків заборгованості по сплаті податків, дана комп'ютерна система кол-центру автоматично телефонує таким боржникам. При цьому працівники для нагадування про сплату податкового боргу можуть звернутися до інформації про боржників, що висвітлюються на екрані терміналу.

Як і в Швеції, так і в Японії підвищена увага приділяється задоволенню інтересів платників податків.

У Японії, де рівень податкового боргу є низьким, використовуються інноваційні підходи, такі як спеціальні комп'ютерні системи для нагадування платникам податків та інформування громадян про податкові вимоги через різні канали зв'язку.

З метою забезпечення високого рівня надходження податків в Японії проводять різні заходи щодо популяризації питання своєчасної та повної сплати податків, а також роз'яснювальну роботу по питаннях, які можуть виникнути у платників податків. Крім того, функціонує велика державна програма щодо інформування вимог податкового законодавства. Також,

проводять різні семінари, видають і розповсюджують інформаційні брошури і посібники, організовують «гарячі лінії» [53, с. 118].

У Китаї, серед заходів проти несвоєчасної сплати податків, є арешт майна, конфіскація доходів та штрафи, що сприяють підвищенню відповідальності платників.

У Китаї фіскальні органи для отримання сум податків і зборів можуть заарештовувати, опечатувати або виставляти на аукціон для продажу майно, яке не може бути розділене, якщо іншого майна платника податків, податкового агента або особи, що забезпечує сплату податку, недостатньо для примусового виконання податкових зобов'язань.

Найбільш суворими заходами стягнення, що застосовуються щодо платників податків – боржників, є конфіскація, вилучення рахунків та відкликання ліцензій на здійснення підприємницької діяльності. Згідно з податковим законодавством Китаю, дохід, отриманий платником податку від несплати податків, підлягає конфіскації, а рахунки – закриттю; сам же платник податків обкладається штрафом у сумі від 10 тис. до 50 тис. Юанів [53, с. 116–117].

В деяких країнах з метою уникнення випадків визнання податкового боргу безнадійним деякі податкові адміністрації мають повноваження за певних обставин переводити податкове зобов'язання з податкового боржника на третю сторону. «Наприклад, податкові адміністрації у Сполучених Штатах і Канаді можуть утримувати кошти з бізнесменів, які особисто відповідають за несплату податків, зібраних від працівників або клієнтів, як-от податок із доходів фізичних осіб (PAYE), внески на соціальне забезпечення та ПДВ. Зазвичай це поширюється на податки, які були зібрані на користь цільових фондів. Аналогічно деякі податкові адміністрації можуть перераховувати податковий борг особі (особі, що отримує кошти), яка має відносини «поза межами руки» (наприклад, родич) із податковим боржником, якщо одержувач отримує майно від податкового боржника за меншою від

справедливої ринкової вартістю або з наміром уникнути стягнення податку» [81, с. 165].

Метою всіх заходів примусового стягнення податкової заборгованості є повідомити боржника про виникнення боргу, попередити про відповідальність за ухилення від сплати та примусити несумлінних платників податків погасити податковий борг до бюджету.

Значна кількість податкових відомств країн світу використовує ризикоорієнтовані моделі управління податковим боргом. Ці моделі ілюструють взаємодію між аналітикою, сегментацією платників податків, моделюванням ризиків виникнення податкового боргу та його ліквідацією.

Також практика зарубіжних країн показує, що ефективність функціонування будь-якої структури, у тому числі фіскальних органів, залежить від її можливості враховувати та оптимально збалансувати інтереси всіх зацікавлених протилежних сторін. Окрім того, ключове місце відведено стратегічному управлінню своєї діяльності та мінімізації можливих ризиків у майбутньому. Потрібно основну увагу звернути на розроблення перспективних напрямів запобігання виникненню негативних явищ, серед яких чільне місце належить існуванню податкового боргу в Україні.

Поділ боржників на сегменти за величиною податкового боргу має на меті визначити групу, зосередження на якій забезпечить насамперед істотний фіскальний ефект.

Аналізуючи зарубіжний досвід стягнення податкових боргів можна дійти висновку об'єднавши та систематизувавши заходи стягнення, а саме:

1. Нагадування про сплату боргу
 - Надсилається повідомлення про борг
2. Розстрочення боргу
 - Платник має можливість розстрочити свої зобов'язання
3. Нарахування пені та штрафів за несвоєчасну сплату боргу
 - За несвоєчасну сплату платники несуть відповідальність у вигляді нарахувань штрафів

4. Примусове стягнення боргу

- Арешт активів, банківських рахунків інші заборони на ведення бізнесу

5. Судові заходи

- Якщо не дає результат вживаються заходи через суд

6. Банкрутство

- Якщо відсутні кошти податкові органи або боржник може ініціювати процедуру банкрутства

3.2 Розробка та впровадження нових стратегій і технологій при стягненні заборгованості органами ДПС

Податковий борг в Україні є важливим показником, який відображає стан соціально-економічних процесів у країні. Він виникає з різних причин, таких як економічні труднощі, фінансові проблеми, юридичні конфлікти та непередбачувані обставини. Управління податковим боргом здійснюється шляхом адміністрування його стану, класифікації за різними критеріями і застосування відповідних заходів стягнення. Розуміння причин податкової заборгованості дозволяє уникнути її негативних наслідків і підтримувати фінансову стабільність держави та платників податків. Зростання податкового боргу в Україні є серйозною економічною проблемою, яка має негативний вплив на фінансові можливості держави, підприємницьку активність та соціальний розвиток. Причинами цього явища є ряд факторів, зокрема вплив пандемії COVID-19, війна на території України, зростання податкового тиску, тіньова економіка та недосконалість податкової системи. Зростання податкового боргу призводить до зменшення доходів бюджету, збільшення державного боргу, обмеження соціальних та інвестиційних видатків, а також ускладнює умови для ведення бізнесу. Воєнний конфлікт

росії з нашою державою також поглибив цю проблему, зумовивши значне зростання податкового боргу через зниження ділової активності, зруйнування інфраструктури та збільшення державних витрат [23].

Вивчення світової практики в управлінні податковим боргом може стати корисним, оскільки проблема податкового боргу є загальною для багатьох країн. Розвинені держави використовують різні стратегії, такі як перевірка декларацій, програми розстрочки податкових платежів та судові заходи, що можна використовувати як приклади для України. Оптимізація управління податковим боргом в Україні може бути досягнута за допомогою стимулювання економічного зростання, зменшення тіньової економіки, покращення адміністрування податків, боротьби з ухиленням від сплати податків та за допомогою оптимізації управління податковим боргом за допомогою використання ризик-орієнтованого під

Формування та реалізація податкової політики є однією з головних складових фінансово-економічної політики держави.

Всі платники податків зобов'язані сплачувати суми податків, зборів платежів до бюджетів всіх рівнів у строки та в розмірах, установлених податковим законодавством України. При цьому платникам податків надається період для самостійної сплати, але не всі платники цим користуються та з різних причин попадають в категорію боржників.

Об'єктивними причинами не сплати на теперішній час є повномасштабна війна з російською федерацією, що в свою чергу призвело:

- Втрат ринків збуту.
- Зростання цін на матеріали.
- Закриті порти на території Миколаївської області.
- Відсутність обігових коштів.
- Невиконання контрактів контрагентами.
- Інші форс-мажорні обставини.

Суб'єктивні причини, це коли боржники мають змогу сплатити борги, але просто не роблять цього. Тут і потрібно вживати заходів примусового стягнення боргів.

Враховуючи вищезазначене, у випадку несплати платежів є два шляхи погашення боргів добровільний та примусовий.

Що стосується нових стратегій, на мою думку функції податкової повинні бути розподілені на 2 рівні це державний рівень та місцевий рівень.

Тобто державний рівень займається адмініструванням податків, які сплачуються до державного бюджету.

Місцевий рівень адміністрування фізичних осіб та податків, які надходять до місцевих бюджетів.

На сьогоднішній день в рамках адміністративної територіальної реформи в Миколаївській області утворено 4 райони, а саме:

- Миколаївський.
- Баштанський.
- Вознесенський.
- Первомайський.

При цьому податкова одна - ГУ ДПС у Миколаївській області, яка займається адмініструванням податків всієї області.

Для покращення взаємодії та оперативного вирішення питань з адміністрування та наповнення бюджетів всіх рівнів на законодавчому рівні повинно бути створено:

- 1 рівень - ГУ ДПС у Миколаївській області адміністрування державного бюджету;
- 2 рівень - кількість податкових інспекцій повинно дорівнювати кількості районів, в Миколаївській області це 4, які будуть адмініструвати місцеві бюджети у межах даної території.

Розглядаючи стратегії для покращення роботи із стягнення боргу можна зазначити наступне.

За час дії Податкового кодексу України було внесено дуже багато змін, в тому числі і до порядку стягнення боргів:

- Вимога формувалася з 340 грн в подальшому 1020 грн на теперішній час 3060 грн.
- Стягнення боргу відбувалося не раніше 60 календарних днів з дня направлення (вручення вимоги) на теперішній час 30 календарних днів.
- Стягнення боргу за самостійно задекларованими зобов'язаннями потрібно було рішення суду, в подальшому внесенні зміни без рішення суду, за рішенням керівника, але борг повинен був становити більше 5 млн.грн. на теперішній час починаючи з 01.01.2022 року всі суми.
- Право проведення оцінки заставного майна надавалося боржник термін 2 місяці на теперішній час цей термін становить 1 місяць.

На мою думку і глибоке переконання, як людини, яка не один рік займається стягненням заборгованості. Можу виділити наступні аспекти, які потрібно змінювати в підходах в роботі з заборгованістю:

По перше, - потрібно в Україні привести законодавство щодо стягнення всієї заборгованості перед бюджетом під один алгоритм дії процедури стягнення.

Потрібно ПКУ та ЗУ 2464 стосовно стягнення привести у відповідність, а то на практиці виникає по одному боржнику в якого є борг і податковий і ЄСВ формуються різні вимоги і відбувається різна процедура стягнення.

– Всі вимоги повинні бути виконавчими документами, це в свою чергу пришвидшить процедуру роботи з погашення податкового боргу за рахунок оптимізації такої процедури та посилення повноважень органів стягнення.

– Зменшення видатків з бюджету за рахунок зменшення витрат коштів на здійснення окремих процедур.

– Оптимізація витрат часу та коштів на виконання податковим керуючим покладених на них повноважень та підвищення їх ефективності.

Для цього пропонується наступний алгоритм дій: Вимога – направлення - узгодження/оскарження – вимога є виконавчим документом – арешт майна та рахунків до повного погашення.

По друге, - внести зміни на законодавчому рівні та створити автоматизовану систему для градації статусу боржників.

Дана система буде без врахування людського втручання розподіляти боржників на основі тих баз даних та реєстрів, які є в податкової служби та інших державних реєстрах.

Перша підсистема «РІВЕНЬ СКЛАДНОСТІ ТА ПРІОРИТЕТНОСТІ»

Вона розподіляє справи з урахуванням їх складності та пріоритетності, направляє найскладніші справи на розгляд та відпрацювання більш досвідченим працівникам зі стягнення заборгованості та поділяється по сумі боргу:

- Рівень високий більше 1,0 млн.грн.
- Рівень середній від 0,1 млн.грн. до 1,0 млн.грн.
- Низький рівень до 0,1 млн.грн.

Друга підсистема «КАТЕГОРІЯ БОРЖНИКА», а саме:

Активні - це боржники в яких є майно для покриття суми своєї заборгованості, які звітують до податкової і тд.

– У боржника відсутні на цей час вільні кошти, однак вони співпрацюють з податковою з метою здійснення оплати.

– Боржники співпрацюють з податковою та повідомляють їй всю необхідну інформацію для встановлення їх можливостей здійснити сплату боргу.

– Боржники виконують свої зобов'язання.

– Відсутня необхідність у вжитті заходів стягнення.

З цією категорією боржників які працюють та звітують до податкової у яких є майно і з якими можливо на рівні попереджувальних заходів на 80 % вирішити питання погашення заборгованості можна досягти успіху у

погашенні боргу Інші 20 % борг буде сплачений після застосування примусових заходів стягнення.

Безактивні - це боржники в яких відсутнє будь-яке майно і вони припинили свою господарську діяльність.

- Платник податків не має можливість сплатити податки.

- Платники податків не реагують на спробу урегулювати питання погашення боргу.

- Платник податків припиняє фінансову господарську діяльність.

Наведу приклад підприємству була проведена перевірка податковою службою та застосовані штрафні санкції в акті перевірки зазначено, що у підприємства відсутнє майно. Ми як підрозділ стягнення боргу розуміємо, що всі наші заходи стягнення не дадуть позитивного результату, але при цьому ми вживаємо всіх тих заходів, що і по активним боржникам виставляємо вимогу направляємо матеріали до суду на стягнення після рішення суду направляємо платіжні інструкції до банків і тд. При цьому впевнені на 100 % що результат по погашенню боргу буде відсутній. В подальшому ми ініціюємо справу про банкрутство боржника тим самим витрачаєм як грошові ресурси держави на сплату арбітражним управляючим так і людські.

Пасивні - це боржники державної, комунальної сфери власності, стратегічні підприємства.

- Платник податків має частково можливість, але відмовляється від сплати.

- Платники податків роблять спроби приховати свої активи.

- Платники податків не відповідають на спробу урегулювати погашення боргу до застосування заходів стягнення.

- Платник не дотримується строків сплати.

Результат відпрацювання 50 на 50. Приведемо приклад з стратегічними підприємствами, як водоканали, підприємства теплопостачання, вивіз сміття,

хлібзаводи і тд. тобто якщо податкова заблокує всю їх роботу можливо відбудеться суспільний резонанс.

Враховуючи 3 вищезазначені категорії і заходи стягнення для цих категорій повинні бути різними.

Тобто першочергове відпрацювання йде активних боржників, яке в свою чергу забезпечить надходження до бюджету.

В подальшому відпрацювання йде пасивних підприємств, яке повинно знайти компромісне рішення по сплаті боргу до бюджету.

Ну і для категорії безактивні повинна бути своя процедура яка включає в себе автоматичну перевірку наявності майна та ведення фінансово господарської діяльності у разі відсутності шляхів погашення, це потенційний банкрут та відсутність потреби застосування заходів примусового стягнення.

По-третє, прийняти зміни в законодавство для обміну інформацією між Міграційною службою та ДПС в частині зміни адреси платниками фізичними особами.

Пояснюю свою позицію на прикладі ситуацій, які відбуваються в процесі нашої роботи.

У громадянина в податковому кодексі є податкова адреса в разі зміни адреси громадянин повинен звернутися до податкової та змінити свої дані про місце проживання. На практиці ніхто в податкову не звертається і зміни не вносить і вся кореспонденція яку направляє податкова надходить на стару адресу проживання і багато громадян даже не знають, що їм надсилалися податкові повідомлення рішення податкові вимоги і тд. При цьому готуючи матеріали до суду на стягнення податкового боргу суд бере інформацію в міграційній службі про адресу проживання і відмовляє в розгляді даної справи податковій службі якщо вимога податкової була направлена на стару адресу.

Тут виникає колізія, податкова сама адресу змінити не має права, а громадянин не звертається для внесення змін, при цьому у громадянина відсутня будь яка відповідальність за не внесення змін в адресу проживання.

Четверте - Платіжні інструкції які направляються податковою службою згідно Постанови Національного банку України від 29.07.2022 № 163 перевести та розробити механізм направлення в автоматичному та електронному вигляді.

Це в свою чергу вивільнить людський ресурс для відпрацювання більшого кола боржників.

Тобто система повинна автоматично відслідковувати всі рахунки боржників та блокувати їх до повного погашення.

На практиці податковий керуючий витрачає досить багато часу на формування цих платіжних інструкції, на підписання їх, потім на перевірку в казначейській службі і тільки потім направляє поштою до банківських установ у яких відкриті рахунки боржника.

П'яте - Стягнення боргу з фізичних осіб, яке відбувається після набрання рішення суду заочної сили через Державну виконавчу службу надати податковим органам.

Пояснюю, як це відбувається на практиці, всі виконавчі документи, які направляє податкова до Державної виконавчої служби тривалий час затягується виконання в часі так як навантаження в ДВС теж досить велике і скажемо так у них відсутній показник по надходженню коштів.

Шосте - Вимога про наявність заборгованості повинна направлятися в електронному вигляді в кабінет платника податків.

На практиці держава витрачає великі кошти на відправку поштової кореспонденції з рекомендованим повідомленням на адреси боржників. Особливо вимога по ЄСВ, яка формується від 10 грн., а відправлення коштує 60 грн. При цьому слід зазначити що на теперішній час в селах позакривалися відділення Укрпошти і кореспонденція просто не доходить до адресатів.

Сьоме - Нарахування самостійно податкових зобов'язань не потрібно чекати 90 днів для прийняття рішення керівника на стягнення коштів.

На мою думку самосійно задекларовані зобов'язання потрібно надати право стягненню протягом 30 календарних днів з моменту виникнення податкового боргу.

Восьме - Згідно офіційної інформації міністерства цифрової трансформації в Україні станом на 2024 рік більше 20 млн. громадян користуються додатком «ДІЯ» [32]. В дію повнно приходити автоматично повідомлення про наявність податкового боргу та контакти куди повинен боржник звернутися в термін який надається для з'ясування, та врегулювання питання що у нього за борг виник перед ДПС.

Враховуючи вищезазначене, дані заходи повинні більше автоматизувати процес стягнення податкової заборгованості, що в свою чергу має на меті охопити заходами стягнення більшу кількість боржників при цьому значно зекономити бюджетні витрати на відправку великої кількості кореспонденції.

Висновки до розділу 3

Аналізуючи інформацію представлену в розділі 3 можна зробити наступні висновки:

1. Станом на сьогодні в органах ДПС відбувається процес реформування та створення якісної, нової, сервісної служби, яка ставить за мету налагодження партнерських взаємовідносин між податковими органами та платниками податків. Метою даного реформування є зростання сплати податків сумлінними платниками на добровільній основі, де кожен платник податків повинен добровільно сплачувати свої грошові зобов'язання перед державою, а якщо існує загроза виникнення податкового боргу, є ряд

можливостей, як це питання врегулювати на та не допускати ситуацію примусового стягнення боргу.

2. Слід розуміти що податкові системи країн світу як ми і зазначали становлювалися та формувалися багато десятиліть, при цьому наша країна за короткий проміжок часу створила сучасну податкову систему, яка одна із найбільших органів які наповнюють державну скарбницю.

Щодо ефективності податкової служби в цілому та зі стягнення податкових боргів необхідно проводити і в подальшому роботу по вдосконаленню механізмів стягнення податкових боргів спираючись на позитивний зарубіжний досвід та менталітет нашої країни, який вдбиває свій відбиток на роботу з боргами. Платники повинні розуміти куди йдуть їх податки та сумлінно виконувати свій конституційний обов'язок по сплаті до бюджетів усіх рівнів при цьому держава повинна бути зацікавлена у створенні умов для добровідної сплати податків.

3. Можливо в нашій державі більше приділяти увагу упередженню виникненню податкового боргу, а для цього можливо створити колл центри які будуть інформувати, консультувати платників податків про необхідність сплати грошових зобов'язань та роз'яснювати відповідальність яку буде нести платник податків у разі несвоєчасної сплати. Допомогати йому у шляхах вирішення питання погашення зобов'язань до переходу в статус податкового боргу

4. Заохочення сумлінних платників, в яких позитивна податкова історія протягом наприклад 2 - 3 років була, які своєчасно та в повному обсязі постійно сплачують обов'язкові платежів до бюджету. При цьому у якийсь період часу відбувається форс мажорні обставини і виникає податковий борг то можливо надати йому пільгу по сплаті основного зобов'язання визначеного терміну не застосовуючи при цьому нарахування пені та штрафних санкцій за несвоєчасну сплату.

Можливо привести такий приклад який стосується нашого регіону в 2022 році коли більша частина бізнесу покинули місто не всі підприємства

вчасно зареєстрували податкові накладні з різних причин. На теперішній час податкова застосовує штрафи за несвоєчасну реєстрацію цим самим виникає досить багато конфліктних ситуацій між податковою та платниками податків які до цього часу були сумлінними стосовно сплати своїх грошових зобов'язань.

5. На сьогоднішній день штат ДПС по всій Україні скорочується на 3291 штатних одиниць відповідно до Постанови Кабінету міністрів України 18.07.2024 року № 832 «Про деякі питання Державної податкової служби України», стоїть питання по скороченню органів ДПС при цьому неможливо застосовувати всі заходи стягнення тією кількістю штатних одиниць. Можливо на державному рівні потрібно внести зміни в законодавство та надати дозвіл на стягнення податкових боргів аутсорсинг приватним колекторським компаніям, як це робиться в США .

6. В багатьох країнах світу можна спостерігати податкову політику яка враховує не тільки вдосконалення механізмів стягнення боргу, а також впроваджує заходи для запобігання виникненню податкового боргу.

Тобто держава стимулює платників податків для заохочення добровільної сплати

Визначальна роль належить стратегічному управлінню діяльністю податкової служби та зменшення ризиків, які можуть виникнути у майбутньому.

7. В Україні потрібно впроваджувати більшу автоматизацію процесів стягнення податкової заборгованості, що в свою чергу вивільнить, як людський ресурс так і фінансовий.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити загальний висновок стосовно того що збалансованість та врахування інтересів як держави так і платника податків призводить до ефективності функціонування держави та суб'єктів господарювання. Коли платники добровільно сплачують податки державі розуміючи та контролюючи їх прозоре використання державою.

Після закінчення воєнного стану в Україні очікується потреба відновлення економіки, що потребує нової стратегії управління податковим боргом. Вивчення світової практики в цій галузі може бути корисним, оскільки проблема податкового боргу є загальною для багатьох країн, незалежно від їхньої економічної моделі чи географічного розташування. Багато країн використовують різні стратегії для управління податковим боргом. Окрім ризико-орієнтованого підходу, розвинені держави застосовують диференціацію платників, системи раннього реагування та аутсорсинг податкових зобов'язань.

ВИСНОВКИ

Підводячи загальний підсумок даної магістерської роботи можна зазначити, що проблема податкової заборгованості існує у всіх країнах світу без винятку та не залежно від рівня економічного розвитку.

В моїй роботі було розкрито сутність, та проблематика стягнення заборгованості органами Державної податкової служби на прикладі дослідження організації роботи управління по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області.

Мною в даній роботі були проведенні дослідження, та розкриті наступні теми, які полягають у наступному:

1. Розкрито сутність механізму стягнення податкового боргу, розглянуто алгоритми відпрацювання податкового боргу юридичних осіб та боргу фізичних осіб. Слід зазначити що стягнення податкового боргу розпочинається із суми бору 3060 грн. Тобто до боржника у якого борг перед бюджетом до 3 тис.грн. не застосовуються будь які заходи стягнення. При цьому термін позовної давності по податковим боргам становить 3 роки.

Проведено аналіз даних алгоритмів та зазначено, що стягнення боргу юридичних осіб ділиться на 2 різні заходи стягнення.

Перший - це борг який платником самостійно задекларований, але не сплачений в терміни у відповідності до Податкового кодексу України, стягнення даного боргу відбувається без рішення суду.

Другий - це борг який виник в результаті контрольно-перевірочної роботи, для стягнення якого потрібно рішення суду яке набрало законної сили. Також розкрито сутність стягнення боргу з фізичних осіб через судові рішення яке набрало законної сили та подальше стягнення відбувається Державною виконачою службою на користь податкової.

Враховуючи вищезазначене, робимо загальний висновок, що для юридичних осіб орган стягнення є Державна податкова служба, а для фізичних осіб органом стягнення є Державна виконавча служба.

Додатково проаналізовано різні попереджувальні заходи стягнення, такі як:

- телефоний аудит та повідомлення про наявність боргу та наслідків, які чекають на боржника;

- надсилання податкової вимоги;

- рішення про опис майна в податкову заставу;

- опис майна в податкову заставу.

Також ДПС має різні заходи примусового стягнення, а саме:

- арешт коштів на рахунках боржника;

- рішення керівника на стягнення коштів з рахунків боржника у банківських установах;

- продаж майна боржника;

- примусове стягнення органами Державної виконавчої служби.

А взагалі проблема наявності податкової заборгованості носить загальнодержавний та системний характер, що в свою чергу несе проблеми для економічного розвитку держави. Суб'єкти господарювання не сплачуючи свої податкові зобов'язання несуть ризик для держави в формі недофінансування бюджетних програм, соціально-економічного розвитку взагалі або частково. Наявність боргу гальмує розвиток економіки країни та при цьому є резервами для наповнення бюджетів усіх рівнів.

2. Проаналізовано особливості процедури стягнення заборгованості з ЄСВ, приведено алгоритм відпрацювання заборгованості юридичних та фізичних осіб. Слід зазначити що стягнення заборгованості боргу відбувається згідно закону Закон України від 08.07.2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». При цьому вимога формується з 10 грн., а заходи стягнення юридичних та фізичних осіб не відрізняються. Вимога після її узгодження

являється виконавчим документом тому податковій не потрібно рішення суду для примусового стягнення заборгованості.

Головною відмінністю боргу ЄСВ від податкового є те, що в нього відсутній термін позовної давності, при цьому попереджувальні заходи в заборгованості ЄСВ це вимога, а примусові це направлення узгодженої вимоги на виконання до Державної виконавчої служби.

На сьогоднішній день стягнення боргу по ЄСВ теж є пріоритетним в організації роботи по відпрацюванню боргів податковою службою так як дані борги мають великий вплив на виплати пенсійних забезпечень та інших соціальних виплат які проводить Пенсійний фонд України.

3. Досліджено сутність механізму розстрочення та відстрочення грошового зобов'язання та податкового боргу. Під час широмаштабної війни в Україні незавжди у підприємств є можливість сплачувати свої податки вчасно, при цьому щоб не потрапити в категорію боржників підприємства та підприємці мають можливість перенести свої терміни сплати розстрочивши свої грошові зобов'язання чи податковий борг оформивши договір розстрочення платежів. Для отримання розстрочення платежів є ряд умов які визначені нормативними документами для отримання розстрочки. Один із них, це передача майна в податкову заставу. Слід відмітити що розстрочення чи відстрочення надається під відсотки за користування режимом розстрочення.

ГУ ДПС у Миколаївській області йде на зустріч сумлінним платникам у процесі оформлення договорів розстрочення.

На мій погляд режим розстрочення дає змогу підприємству привести свій кризовий фінансовий стан у стабільний, особливо в період війни та надає можливість не накопичувати борги в подальшому.

4. Визначено результати діяльності управління по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області. Де було розкрито сутність підрозділів які входять до складу даного управління.

В країні війна і держава шукає шляхи раціонального використання грошових ресурсів та оптимізації державних органів у сфері податкової політики.

При цьому можна зазначити що на теперішній час в територіальних органах ДПС відбувається скорочення штатних одиниць та вводиться в дію нова організаційна структура.

Проаналізувавши організацію роботи можна зазначити що ГУ ДПС у своїй роботі використовує більше попереджувальних заходів, для сумлінних платників цього достатньо, щоб найти з податковою компроміс по погашенню свого боргу а саме або при отриманні вимоги сплатити самостійно чи надати гарантійного листа про сплату чи оформити договір розстрочення. При цьому є ряд платників які у період попереджувальних заходів не сплачують свої борги і податкова застосовує заходи примусового стягнення.

Я можу зазначити що наша мета спонукати боржника до самостійної сплати боргів перед бюджетами та недопущення погіршення фінансового стану підприємства, або доведення його до процедури банкрутства.

5. Проаналізовано результати роботи управління по роботі з податковим боргом за 2023 рік та 10 місяців 2024 року ГУ ДПС у Миколаївській області.

Як бачимо з даного аналізу податковий борг та кількість боржників перед бюджетом має тенденцію до зростання. Це говорить про те, що проведені заходи стягнення не завжди дають стовідсотковий результат у погашенні заборгованості будь то податковий борг або заборгованість ЄСВ. На практиці ми стикаємося з проблемою відсутності активів у боржників для погашення існуючої заборгованості, що в свою чергу при вжитті всіх заходів стягнення не завжди відбувається досягнення позитивного результату, а інколи призводить до накопичення боргів із статусом безнадійний.

Але управління по роботі з податковим боргом ГУ ДПС у Миколаївській області весь час удосконалює заходи відпрацювання, змінюючи підходи у відпрацюванні заборгованості. Для цього аналізуються боржники

та ставиться пріоритет відпрацювання боржників у яких є майно, та які ведуть фінансово-господарську діяльність. На теперішній час досить велика увага приділяється відпрацюванню боржників фізичних осіб.

Аналізуючи результати роботи підрозділу можна зробити висновок що 80 відсотків надходження сплати від боржників надходять на етапі попереджувальних заходів, я називаю цю категорію сумлінні платника у яких виникли тимчасові фінансові труднощі, але вони розуміють свій конституційний обов'язок стосовно сплати боргів до бюджетів усіх рівнів. При цьому 20 відсотків боржників які хочуть уникнути від сплати заборгованості і до них застосовуються заходи примусового стягнення.

Податкова культура в Україні і сумлінність платників податків поліпшуються. При цьому ми розуміємо, що за останні роки свої корективи в сплату податків та утворення заборгованості вносить війна з російською федерацією. Це все досить суттєво впливає на економіку країни в цілому, так і Миколаївської області. Ми знаємо що закриті порти в м.Миколаєві, багато сільськогосподарських земель на теперішній час знаходяться замінованими або засміченими вибухонебезпечними предметами такі підприємства як Глиноземний завод націоналізований, але він не працює, багато бізнесу переїхало з Миколаєва в західну частину України.

б. Було оцінено зарубіжний досвід у відпрацювання податкової заборгованості. Де було проаналізовано ряд країн по відпрацюванні заборгованості.

При цьому зроблено висновок що заборгованість є в кожній країні світу. І заходи стягнення приблизно мають однаковий характер, які діляться на попереджувальні та заходи примусового стягнення.

Слід відмітити що податкова система в зарубіжних країнах має досить довгу історію свого розвитку. В зарубіжних країнах податки, які сплачені до бюджету більш прозоро витрачаються на розвиток країни, розуміючи це платники податків у більшості своїй добровільно сплачують податки. Україні потрібно бути конкурентною з іншими країнами для цього потрібно

мати ефективну податкову систему. Де кожен платник буде розуміти свій конституційний обов'язок по сплаті податків до бюджетів та розуміти що йому не буде можливості уникнути відповідальності по сплаті податкових зобов'язань. При цьому кожен громадянин повинен розуміти, що сплата податків у повному обсязі це економічне зростання нашої держави.

Зарубіжний досвід я вважаю є цінним для нашої країни, що дозволяє реформувати нашу податкову систему та підвищити якість надання послуг платникам податків. Тому запроваджуючи прогресивні методи розбудови податкової системи та змін підходів у стягненні податкової заборгованості в Україні ми повинні змінювати свій менталітет та традиції стосовно сплати податків до бюджету.

7. Було надано пропозиції які на мій погляд нададуть можливість більш ефективного відпрацювання заборгованостей перед бюджетами усіх рівнів беручи до уваги як зарубіжний досвід та і мій досвід по відпрацюванню заборгованості.

Дані зміни повинні прискорити час для вжиття заходів стягнення та зменшити витрати при цьому пропонується стратегічно приділяти більше часу на відпрацювання активних боржників, що дасть результат, а саме надходження коштів до бюджетів всіх рівнів.

Як я вже зазначав вище в Україні досить велика сума податкового боргу. І на практиці досить велика кількість платників уникають відповідальності в зв'язку з не охопленням їх заходами стягнення.

Тому наша головна ціль щоб кожний боржник був охоплений заходами стягнення та сплатив наявний податковий борг до бюджетів усіх рівнів.

Податкова система повинна постійно розвиватися та вибудовувати партнерські відносини з бізнесом. Сумліним платникам повинні надаватися певні пільги та вноситися до історії сумлінного платника.

Податкова система в Україні весь час трансформується вносяться зміни до Податкового кодексу та інших нормативних документів. При цьому не завжди береться до уваги проблеми бізнесу від різних нововведень.

Я вважаю, що податкова служба повинна більш детально обговорювати з бізнесом які нововведення плануються та прислуховуватися до проблематики бізнесу по сплаті податків.

Також одним із важливих аспектів всіх реформ в Україні я вважаю є проведення заходів з підвищення рівня кваліфікації працівників та сприяння збільшенню оплати праці публічних службовців країни. Це в свою чергу дозволить зменшити корупційні ризики при взаємодії громадян з працівниками публічної служби. Дієва та кваліфікована публічна служба не лише дає змогу чітко виконувати функції держави а й забезпечувати сталий та успішний розвиток будь-якої країни, в тому числі й України

Ми повинні розуміти, що добробут громадян держави залежить від сплати податків та прозорого їх розподілу.

Тому головна мета податкової системи бути компетентною, прозорою в своїй діяльності, сервісною службою для платників податків, а це в свою чергу дасть більш інвестиційну привабливість нашої країни на міжнародній арені, а для платників податків довіру та покращення розвитку бізнесу, а все в цілому розвиток та економічне зростання нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов В. Б. Концептуальні засади реформування органів виконавчої влади України з урахуванням європейських принципів та вимог належного урядування («good governance»). *Форум права*, 2006. №2. С.4–12.
2. Андрущенко В. Л., Данілов О. Д. Податкові системи зарубіжних країн : навч. посіб. Київ: Комп'ютер прес, 2004. 300 с.
3. Бабін І. І. Юридична конструкція податку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Київ, 2007. 20 с.
4. Баранова В. Г. Податкова система: навч. посіб. / за ред. В. Г. Баранової. Одеса: ВМВ, 2014. 344 с.
5. Бортняк В. А. Механізм стягнення податкового боргу (адміністративно-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ірпінь, 2008. 18 с.
6. Босак О. З. Становлення та розвиток системи публічного правління в Україні. Реформа публічного управління в Україні: виклики, стратегії, майбутнє: монографія. / за ред.: І. А. Грицяк. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ: К.І.С, 2009. 240 с.
7. Баранцева К. К. Державна служба: зарубіжний досвід та Україна: навч. посіб. Київ: ДПС України, 2012. 40 с.
8. Бурлака В. Проблеми державної служби України. *Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування*. 2010. № 2. С. 6-7.
9. Ващенко К. О. Професійне навчання державних службовців: виклики та перспективи реформування. 2018. С. 9-27.
10. Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф., м.Полтава, 25 лист. 2015 р. Полтава : ПолтНТУ, 2015. 220 с.
11. Вишневський А. План модернізації державного управління: пропозиції щодо приведення державного управління та державної служби

України у відповідність із принципами і практиками демократичного урядування. *Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу*. 2010. 396 с.

12. Головка О. Д. Податкова заборгованість. *Вісник податкової служби України*. 2007. № 1 (41). С. 21-24.

13. Гречко А. Перспективи реформування податкової системи України в умовах Євроінтеграції. *Проблеми економіки*. 2017. № 3. С. 60–70.

14. Грицяк І. Законодавство про державну службу в Європейському Союзі (на прикладі Великобританії, Німеччини, Франції). Ефективність державного управління: Збірник наукових праць ЛРІДУ НАДУ при Президентові України. Львів : Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2004 / 2005. Вип. 6/7. С. 442–448.

15. Деякі питання реалізації статті 95 Податкового кодексу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 року №1244. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1244-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення 01.11.2024).

16. Державна служба: навч. посіб. / кол.авт. / за заг.ред. проф. С. М. Серьогіна. Київ : ТОВ «СІК ГРУП Україна», 2012. 526 с.

17. Державна служба : підруч. : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України / редкол.: Ю. В. Ковбасюк, О. Ю. Оболенський, С. М. Серьогін. Київ; Одеса : НАДУ, 2012, Т. 1. 372 с.

18. Десятнюк О.М. Управління податковим боргом / О.М. Десятнюк, Т.Я. Маршалок // Тернопіль.: Вектор, 2013. – 340 с. – С. 171 – 340.

19. Дубовик О. Ю., & Садчикова О. О. Міжнародний досвід управління податковим боргом. Інновації для відродження: національний, регіональний, міжнародний контекст : IV Міжнародна науково-практична конференція, (Запоріжжя, 12–13 жовтня 2023 р.). Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023 С. 273.

20. Дюрядін В. Система сплати податків у Швеції. Реформування системи сплати податків та зборів з урахуванням міжнародного досвіду. Київ : Алерта, 2016. С. 52–57.

21. Електронна демократія : сподівання та проблеми / А. Джефррі, Д. Кедді, К. Вергез. Київ : Центр адаптації державної служби достандартів Європейського Союзу, 2009. 164 с.

22. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентові України / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 7 : *Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції* / наук.-ред. колегія : І. А. Грицяк, Ю. П. Сурмін. 764 с.

23. Ефективне управління податковим боргом: Сучасний стан та виклики в умовах сьогодення Випуск # 63 / 2024 ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-116>
Круглякова Віра Володимирівна кандидат економічних наук, доцент, Львівський національний університет імені Івана Франка

24. Заходи щодо забезпечення більш сумлінного виконання податкових зобов'язань великими платниками податків. Аналіз досвіду різних країн / за ред. К. Байєр. Вашингтон: Міжнародний валютний фонд, 2002. 82 с.

25. Зарубіжний досвід публічного адміністрування: методичні рекомендації / авт. кол.: Н. М. Мельтюхова, В. В. Корженко, Ю. В. Дідок та ін.; за заг. ред. Н.М. Мельтюхової. К.: НАДУ, 2010. 28 с.

26. Іванов Ю. Податкове регулювання соціального розвитку: світовий досвід та тенденції в Україні. Харків : ФОП Александрова. 2012. 496 с.

26. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Наказ Міністерства фінансів України від 20 квітня 2015 року №449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0508-15#Text> (дата звернення 01.11.2024).

27. Інформація про податковий борг на <https://tax.gov.ua/pokazniki-roboti>

28. Кадрова політика і державна служба : конспект лекцій / уклад. В. М. Сороко. Київ : НАДУ, 2009. 104 с.
29. Карамішев Д. В. Судове рішення про стягнення податкового боргу: реальність чи фікція?. *Журнал східноєвропейського права*. 2014. № 7. С. 32–40.
30. Карпа М., Дудник А. Основні складові публічної служби: тенденції розвитку. URL: www.nbu.gov.ua/e-journals/.../+Карпа.pdf (дата звернення 11.10.2024).
31. Кізілов Ю. Ю. Зарубіжний досвід проходження державної служби та можливості його використання в Україні в умовах адміністративної реформи. 2016. С.57-64.
32. Кількість зареєстрованих осіб в дії <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3818204-kilkist-koristuvaciv-dii-perevisila-20-miljoniv.html> (дата звернення 01.11.2024).
33. Кількість районів згідно нової адміністративної реформи <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20240307-skilky-rajoniv-v-ukrayini-administrativno-terytorialnyj-podil-krayiny/>(дата звернення 01.11.2024).
34. Кисильова К. В. Момент виникнення обов'язку зі сплати податку та збору: особливість визначення терміну часу. *Держава та регіони*. 2013. № 2. С. 73–76.
35. Ковалевіч І. П. Зарубіжний досвід залучення громадськості до формування та реалізації місцевої політики. *Теорія та практика державного управління*. 2009, Вип. 2. С. 135-140.
36. Ковбасюк Ю. В. Детермінований вплив глобалізації на розвиток сучасних систем державного управління. *Вісник НАДУ*. 2015, №1. С. 5-12
37. Ковбасюк Ю. В. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України. *Вісник НАДУ*, 2013, № 3. С. 5-10.
38. Ковбасюка Ю.В. Світові моделі державного управління: досвід для України, К. НАДУ, 2015. 12с.

39. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення 10.11.2024).

40. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 року № 2597-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення 10.11.2024).

41. Колодій А. Деякі теоретичні міркування і практичні ропозиції щодо змісту і структури спеціальності “публічне управління й адміністрування”. Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 45. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2015. С. 21-31.

42. Конституція України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

43. Крушельницька Т. А. Державне управління розвитком податкової системи України в умовах інтеграції у світовий економічний простір [Текст] : дис... д-ра наук з держ. управління: спеціальність 25.00.02 / Механізми державного управління. [Б. м.: б. в.] : 2013. 441 с.

44. Куйбіда В. С. Розвиток публічного управління в Україні: виклики і можливості. 2018. С. 30-37.

45. Куйбіда М. Формування понятійного апарату як складової частини інституційного розвитку державної служби України. *Вісник державної служби України*. 2008. №3. 35с.

46. Курносів О. Досвід західноєвропейських моделей публічного управління в сфері оподаткування. Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика. Запоріжжя : КПУ, 2016. С. 115–118.

47. Крисоватий А. Податкові трансформації в ЄС та податкова політика України в контексті євроінтеграції. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 236 с.

48. Ласійчук О. Деякі особливості публічної служби в країнах ЄС: досвід для України. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26529/lasijchuk.pdf> (дата звернення 08.12.2024).

49. Лепеха А. В. Вектори реформування державної фіскальної служби України: функціональний аспект. Публічне управління та митне адміністрування. 2016, № 2. С. 109–113. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2016/2/16.pdf> (дата звернення 08.12.2024).

50. Линдюк О. А. Європейський досвід модернізації державної служби та перспективи його застосування в Україні. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2016, Вип. 19. С. 104–116.

51. Лютий І. О. Податкова система: навч. посібник.: Центр учбової літери, 2009. 456 с.

52. Матвейчук Л. О. Механізми управління процесами обміну податковою інформацією в умовах глобалізації. *Ефективність державного управління*. 2016, Вип. 1-2(2). С. 63-71.

53. Матюшин А.В. Законодательство зарубежных стран о совершенствовании взыскания налоговой задолженности / А.В. Матюшин // *Бизнес в законе*. – 2009. – № 1. – С. 116–121.

54. Мельник В. Податкові трансформації в ЄС та податкова політика України в контексті євроінтеграції. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 236 с

55. Неліпа Д. Концепція “нової державної служби” Джанет і Роберта Денхардт. *Вісник державної служби України*. 2013, № 3. С. 12–15.

56. Олуйко В.М. Організація державної служби (аналіз світового досвіду), URL: <https://journals.indexcopernicus.com/search/article?articleId=1865566>. (дата звернення 08.12.2024).

57. Онуфрієнко О. В. Моделі організації державної служби у конвергентних суспільствах: порівняльний аналіз. Актуальні проблеми державного управління. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016, Вип. 1 (49). 182с.

58. Онуфрієнко О. В. Порівняльний аналіз підходів до класифікації форм взаємодії держави і громадянського суспільства. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. праць. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2015, В\ип. 4 (27). С. 60–70.

59. Організаційно-правові засади державної служби в Україні: навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл., Д. В. Неліпа ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К. : Центр учбової літератури, 2012. 367 с.

60. Особливості публічного управління та адміністрування : навч. посіб., Бакуменко В. Д., Бондар І.С., Горник В. Г., Шпачук В. В. Київ : КНУКіМ, 2016. 167 с.

61. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua> (дата звернення 22.11.2024).

62. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 30.11.2024).

63. Податковий кодекс Республіки Молдови : Закон від 24 квітня 1997 р. № 1163–XIII. URL: <http://lex.md/fisc/codfiscaltxtru.htm#Статья%20177>

64. Порядок розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань та податкового боргу платників податків : Наказ Міністерства доходів і зборів України від 10 жовтня 2013 року №574. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1853-13#Text> (дата звернення 01.11.2024).

65. Про виконавче провадження: Закон України від 02 червня 2016 року № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення 01.11.2024).

66. Про затвердження Порядку застосування адміністративного арешту майна платника податків : Наказ Міністерства фінансів України від 14 липня 2017 року №632. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0948-17#Text> (дата звернення 01.11.2024).

67. Про затвердження Порядку застосування податкової застави податковими органами: Наказ Міністерства фінансів України від 16 червня 2017 року №586. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0859-17#Text> (дата звернення 01.11.2024).

68. Про затвердження Порядку призначення та звільнення податкового керуючого з визначенням його функцій та повноважень: Наказ Міністерства

фінансів України від 25 травня 2017 року № 529. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0786-17#Text> (дата звернення 08.12.2024)

68. Про затвердження Порядку направлення органами доходів і зборів податкових вимог платникам податків : Наказ Міністерства фінансів України від 30 червня 2017 року №610. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-17#Text> (дата звернення 01.11.2024).

69. Про затвердження переліку обставин, що свідчать про наявність загрози виникнення або накопичення податкового боргу, і доказів існування таких обставин : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2010 року №1235. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1235-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення 08.12.2024).

70. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08 липня 2010 року №2464-VI . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення 08.12.2024).

71. Прокопенко Л. Публічна служба в країнах ЄС. URL: www.vidr.dp.ua/zbirnik/2009-01/ProkopenkoStat.pdf (дата звернення (дата звернення 17.10.2024)).

72. Світові моделі державного управління : досвід для України : у 2 ч. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, С. В. Загороднюка, П. І. Крайніка, Х. М. Дейнеги. Київ : НАДУ, 2015, Ч. 1. 612 с.

73. Серебрянський Д.М., Смірнова О.М., Стадник М.В. Вплив структури фіскального відомства на організацію податкового контролю : зарубіжний досвід. Ірпінь : НДІ фінансового права, 2014. 56 с.

74. Система державної служби в країнах з Федеральним типом адміністративно-державного управління (Німеччина, США). URL: http://www.pravo.vuzlib.net/book_z1266_page_114.html (дата звернення 19.09.2021).

75. Смірнова О. М. Небезпеки податкового боргу. *Податкова правда*. 2013. № 10 (травень). С. 22–26.

76. Солдатенков В.Ю. О взыскании налоговой задолженности в странах Европы / В.Ю. Солдатенков // Налоговая политика и практика. – 2012. – № 12(120). – С. 72–74.

77 Солових В. П. Становлення та загальна характеристика сучасних моделей державного управління. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014, Вип. 1. С. 18–25.

78. Стандарти європейського врядування: навч. посібн. / за заг. ред. : І.А.Грицяк, О.Ю.Оржель, С.М.Гладкова та ін.. Київ : НАДУ, 2011. 184 с.

79. Тарасенко В. Обмін досвідом з питання стягнення податкових боргів. *Вісник податкової служби України*. 2013. № 29. С. 38–43.

80. Тимченко О. М. Податковий борг в Україні: регіональний зріз. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: наук. зб. / за ред. І. Г. Ткачук*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2009. Вип. V. Т. 2.

81. Трубіна М.В. Списання безнадійного податкового боргу : зарубіжний досвід. Протидія мінімізації сплати податків : світовий досвід та практика України : збірник матеріалів II Науково-практичного круглого столу, м. Ірпінь, 16–17 травня 2019 р. Київ : Алерта, 2019. С. 164–168.

82. Туник Ю. І. Поняття податкового боргу за новим Податковим кодексом України : *Актуальні проблеми юридичної науки очима молодих вчених*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (Донецьк, 25 лютого 2011 р.) Донецьк: ООО «Цифрова типографія», 2011. С. 101-102.

83. Угрын В. В. Мировой опыт эффективного обеспечения минимизации налогового долга и возможности его применения в Украине. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*. 2015. № 5, Ч. I. С. 218–223.

84. Чаркіна А. О. Адаптація державної служби України до вимог Європейського Союзу: норм.-прав. вимір : дис. канд. наук з держ. упр. Дніпро, 2018. 65с.

85. Юр'єва О. І. Аналіз та узагальнення європейського досвіду механізму державного управління податковим боргом. *Актуальні проблеми державного управління*. 2014. № 2. С. 278–286.

86. Янюк Н. Актуальні проблеми формування публічної служби в Україні. *Вісник Львівського університету*. 2010. С. 162–167.

87. Яренко Г. Структура та організація роботи податкових органів у зарубіжних країнах. *Вісник КНТЕУ*. 2009. № 2. С. 114–126.

88. Ray M. A “most serious problem” at the IRS: Private debt collectors / CBS NEWS. 2018. URL: <https://www.cbsnews.com/news/irs-most-serious-problem-private-debt-collectors>

89. The IRS just blew millions of dollars on a project that already failed before / Business Insider. 2018. URL: <https://www.pulse.ng/bi/politics/politics-the-irs-just-blew-millions-ofdollars-on-a-project-that-already-failed/jkq7pjh>.

90. Haldevang M., Rohrlich J. The IRS hired private debt collectors who are squeezing poor people and hurricane victims / QUARTS. 2018. URL: <https://qz.com/1461860/the-irshired-private-debt-collectors-to-squeeze-poor-people-and-hurricane-victims/>.

91. Working Smarter in Tax Debt Management. – OECD : OECD Publishing, 2014. – 108 p.

92. Working Smarter in Tax Debt Management : scoping document. – OECD : OECD Publishing, 2013. – 16 p.

Додаток А

Заходи стягнення боргу по юридичним особам

Заходи стягнення боргу по юридичним особам	
Самостійно задекларовані суми	В результаті контрольної-перевірочної роботи
Формування та надсилання податкової вимоги, (вимога формується від 3060 грн.) ст. 59 ПКУ	
Рішення про опис майна у податкову заставу (Наказ МФУ від 16.06.17 № 586)	
Акт опису майна та реєстрація в реєстрі обтяжень рухомого, нерухомого майна (Наказ МФУ від 16.06.17 № 586)	
90 днів не сплачує приймається рішення керівника про стягнення (ст.95.5 ПКУ)	30 днів з моменту надіслання (вручення) податкової вимоги звернення на стягнення (ст.95.2 ПКУ)
Платіжні інструкції на банківські рахунки боржника (ст. 95.5 ПКУ)	Після набрання рішення суду законної сили платіжні інструкції до банківських установ у яких відкриті рахунки боржника (ст. 95.4 ПКУ)
Якщо кошти відсутні отримання дозволу суду на реалізацію описаного майна (ст.95.3 ПКУ)	
Реалізація майна за його наявності в рахунок погашення боргу (ст. 95.3 ПКУ)	
Якщо вищезазначені заходи не дали результату, банкрутство боржника (Кодекс України з процедур банкрутства)	

Примітка. Систематизовано автором

Стягнення боргу з фізичних осіб

Стягнення боргу з фізичних осіб

Відповідно до пункту 87.11 ст. 87 Податкового кодексу України орган стягнення звертається до суду з позовом про стягнення суми податкового боргу платника податків - фізичної особи. Стягнення боргу за рішенням суду здійснюється виконавчою службою відповідно до закону України «Про виконавче провадження».

Заходи органу стягнення спрямовані на погашення податкового боргу

Вручення податкової вимоги

Прийняття рішення про опис майна в податкову

Опис майна в податкову заставу та реєстрація відомостей про обтяження у відповідних

Борг самостійно погашено боржником

Так

Ні

1. Податкова вимога відкликається
2. Рішення про опис майна в податкову заставу втрачає правову силу
3. Майно платника податків звільняється з податкової застави

1. Передача матеріалів до суду щодо стягнення податкового боргу
2. Набрання рішенням суду законної сили
3. Отримання виконавчого документу
4. Направлення виконавчого документу до Державної виконавчої служби

Стягнення заборгованості з ЄСВ

Додаток Г

Виконання індикативних показників які були доведені

ДПС України

Назва показнику	2023 рік		
	Індикатив, тис. грн	Виконання, тис. грн	%
Надходження до Держбюджету в рахунок погашення боргу	49535,9	186315,9	376,1
Надходження від реалізації майна боржників, яке перебуває у податковій заставі	1035,0	0	0
Надходження від реалізації безхазяйного майна до державного бюджету	217,0	948,7	437,2
Надходження від реалізації безхазяйного майна до місцевого бюджету	90,0	161,9	179,9
Надходження в рахунок погашення боргу з ЄВ	15310,4	55605,1	363,2

Додаток Д

Динаміка кількості боржників протягом останніх 3 років

Роки	Кількість боржників які мають податковий борг по Миколаївській області			В тому числі					
				Юридичні особи			Фізичні особи		
	Всього	З боргом більше 3060 грн.	З боргом до 3060 грн.	Всього	З боргом більше 3060 грн.	З боргом до 3060 грн.	Всього	З боргом більше 3060 грн.	З боргом до 3060 грн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
01.01.21	34872	22565	12307	2804	2636	629	21936	12265	9671
01.01.22	77501	10925	66576	3061	2180	881	74440	8745	65695
Відхилення за 2021 рік	42629	-11640	54269	257	-456	252	52504	-3520	56024
01.01.23	89594	17443	72151	5702	4039	1663	83892	13404	70488
Відхилення за 2022 рік	12093	6518	5575	2641	1859	782	9452	4659	4793
01.01.24	113261	21167	92094	5148	3261	1887	108113	17906	90207
Відхилення за 2023 рік	23667	3724	19943	-554	-778	224	24221	4502	19719
Відхилення за 3 роки 24 рік в порівнянні з 21 роком	78389	-1398	79787	2344	625	1258	86177	5641	80536

